

नीतिसूत्रे

प्रस्तावना

१ हे शब्द म्हणजे दावीदचा मुलगा शलमोन याची शहाणपणाची शिकवण आहे. तो इझ्राएलचा राजा होता. २ लोक शहाणे व्हावेत आणि त्यांना योग्य गोष्ट कोणती ते कळावे म्हणून हे शब्द लिहिले गेले. या शब्दांमुळे लोकांना खरे शिक्षण समजण्यास मदत होईल. ३ हे शब्द लोकांना जगण्याची सर्वोत्कृष्ट पध्दत शिकवतील. लोक न्यायी, इमानी आणि चांगले राहण्याचा योग्य मार्ग शिकतील. ४ ज्या लोकांना शहाणपण शिकण्याची गरज आहे, त्यांना हे शब्द शहाणपण शिकवतील. तरुण माणसे या शब्दांपासून शिकू शकतील. ५ या शब्दांतली शिकवण शहाण्या माणसांनी सुध्दा अतिशय काळजीपूर्वक ऐकली पाहिजे, तरच ते अधिक शिकू शकतील आणि अधिक शहाणे होतील. आणि जे लोक चांगले वाईट ओळखण्यात तरबेज आहेत त्यांना अधिक चांगले समजू शकेल. त्या ६ नंतरच लोकांना शहाणपणाच्या गोष्टींचा आणि म्हणींचा अर्थ समजू शकेल. शहाणे लोक ज्या गोष्टी सांगतात त्या लोकांना समजू शकतील. ७ पहिली गोष्ट म्हणजे माणसाने परमेश्वराला मान दिला पाहिजे आणि त्याची आज्ञा पाळली पाहिजे. नंतर त्याला खरे ज्ञान मिळायला सुरुवात होईल. पण ज्या लोकांना पाप आवडते ते शहाणपणाचा आणि योग्य शिकवणीचा तिरस्कार करतात.

शलमोनाचा त्याच्या मुलांस उपदेश

८ मुला, * तू तुझ्या वडिलांची शिकवण पाळली पाहिजेस. आणि तू तुझ्या आईची शिकवणही पाळायला हवीस. ९ तुझ्या आईचे आणि वडिलांचे शब्द म्हणजे तुझे मस्तक सुशोभित करणारा फुलांचा मुकुट आहे. ते शब्द म्हणजे तुझ्या गळ्याभोवती असलेली सुंदर माळ आहे.

कुसंगतीपासून दूर राहण्याची सूचना

१० मुला, ज्या लोकांना पाप आवडते ते लोक तुला प्रलोभने दाखवतील. तू त्यांचे ऐकू नकोस. ११ ते पापी

मुला नीतिसूत्रांचे हे पुस्तक पौगंडावस्थेतून तारुण्यात पदार्पण करणाऱ्या मुलासाठी लिहिले गेले असावे. हे पुस्तक त्याला देवावर प्रेम करणारा आणि त्याला मान देणारा एक जबाबदार तरुण कसे व्हायचे ते शिकवते.

म्हणतील, "आमच्याबरोबर चल. आपण लपू आणि कोणाला तरी मारण्याची वाट बघू. १२ आपण कोणत्या तरी निरपराध माणसावर हल्ला करू आपण त्या माणसाला मारू आणि त्याला मृत्युलोकात पाठवू. १३ आपण किमती वस्तूंची चोरी करू. आपण त्या माणसाचा सर्वनाश करू व त्याला कबरेत पाठवू. आपण अशा वस्तूंनी आपले घर भरू. १४ तेव्हा आमच्याबरोबर ये आणि या गोष्टी करायला आम्हाला मदत कर. आपल्याला ज्या गोष्टी मिळतील त्या आपण वाटून घेऊ."

१५ मुला, ज्या लोकांना पाप आवडते त्यांच्या मागे जाऊ नकोस. ते ज्या रस्त्यावर राहातात त्या रस्त्यावर एक पाऊलही टाकू नकोस. १६ ते लोक दुष्कृत्य करायला नेहमी तयार असतात. त्यांची नेहमी लोकांना ठार मारण्याची इच्छा असते.

१७ लोक पक्ष्यांना पकडण्यासाठी जाळे पसरतात. पण पक्षी जेव्हा तुम्हाला बघत असतो तेव्हा त्याला पकडण्यासाठी जाळे टाकण्यात अर्थ नसतो. १८ ते वाईट लोक लपतात व कोणाला तरी मारण्यासाठी वाट बघतात पण खरोखर तेच त्या सापळ्यात अडकतील. त्यांच्या सापळ्यामुळे त्यांचाच नाश होईल. १९ आधाशी लोकांचे असेच असते. ते नेहमी दुसऱ्यांच्या वस्तू घेतात. त्या वस्तूंनीच त्यांचा नाश होतो.

चांगली स्त्री - ज्ञान

२० ऐक! ज्ञान (रूपी स्त्री) लोकांना शिकवायचा प्रयत्न करीत आहे. ती रस्त्यात आणि बाजारात ओरडत आहे.

२१ ती गजबजलेल्या रस्त्याच्या कोपऱ्यावरून बोलावत आहे. लोकांनी तिचे ऐकावे म्हणून शहराच्या दरवाजाशी प्रयत्न करीत आहे. ज्ञान* (रूपी स्त्री) म्हणते.

२२ तुम्ही लोक मूर्ख आहात. तुम्ही आणखी किती काळ मूर्ख गोष्टी करीत राहाणार आहात? तुम्ही ज्ञानाची थट्टा

ज्ञान शलमोन, ज्ञान आणि मूर्खता या दोन स्त्रिया आहेत असे चित्र वापरतो. शलमोन त्याला लिहित आहे त्या तरुणाचे लक्ष वेधण्याचा प्रयत्न या स्त्रिया करीत आहेत. ज्ञान रूपी स्त्री ही चांगली स्त्री आहे आणि ती त्या तरुणाला शहाणा व्हायला आणि देवाच्या आज्ञा पाळायला सांगते. मूर्खता ही वाईट स्त्री आहे आणि ती त्या तरुणाला मूर्ख व्हायला आणि पाप करायला सांगते.

किती काळ करीत राहाणार आहात? तुम्ही ज्ञानाचा किती काळ तिरस्कार करणार आहात? ²³तुम्ही माझ्या सल्ल्याकडे आणि शिकवणुकीकडे लक्ष दिले असते तर मला जे माहित आहे ते सर्व मी तुम्हाला सांगितले असते. मला जे सर्व माहित आहे ते तुम्हाला सांगितले असते. मी माझे सर्व ज्ञान तुम्हाला दिले असते.

²⁴परंतु तुम्ही माझे ऐकायला नकार दिला. मी मदत करायचा प्रयत्न केला. मी माझा हात दिला. पण तुम्ही माझी मदत झिडकारली. ²⁵तुम्ही दूर गेलात आणि माझ्या सल्ल्यांकडे दुर्लक्ष केले. तुम्ही माझे शब्द स्वीकारायला नकार दिलत. ²⁶म्हणून मी तुमच्या संकटांना हसेन. तुमच्यावर संकटे आलेली पाहून मला आनंद होईल. ²⁷मोठ्या वादळांप्रमाणे तुमच्यावर मोठी संकटे येतील. जोरदार वाऱ्याप्रमाणे तुमच्यावर समस्या आघात करतील. तुमची संकटे आणि दुःख तुम्हाला खूप मोठ्या ओड्यासारखे वाटेले.

²⁸या सर्व गोष्टी घडतील तेव्हा तुम्ही माझी मदत मागला. पण मी तुम्हाला मदत करणार नाही. तुम्ही मला शोधाळ पण मी तुम्हाला सापडणार नाही. ²⁹मी मदत करणार नाही कारण तुम्हाला माझे ज्ञान नको होते. तुम्ही परमेश्वराची भीती बाळगायला आणि त्याला मान द्यायला नकार दिला. ³⁰तुम्ही माझा सल्ला ऐकायला नकार दिलात. मी तुम्हाला योग्य मार्ग दाखवला तेव्हा तुम्ही माझे ऐकले नाही. ³¹म्हणून आता तुम्ही तुमच्या मार्गाने चला. तुम्ही तुमच्या वाईट मार्गाने जीवन जगलात म्हणून तुम्ही तुमचा सर्वनाश करून घेणार आहात.

³²मूर्ख लोक मरतात कारण त्यांनी ज्ञानाचा मार्ग चोखाळायला नकार दिलेला असतो. त्यांचा मूर्ख मार्ग चोखाळण्यात त्यांना आनंद मिळतो. आणि त्यानेच त्यांचा नाश होतो. ³³परंतु जो माझी आज्ञा पाळतो तो सुरक्षित राहातो. तो समाधानी असतो. त्याला वाईट गोष्टींची भीती बाळगायचे कारण उरत नाही."

ज्ञानाचे ऐका

2 मुला, मी ज्या गोष्टी सांगतो त्याचा स्वीकार कर. माझ्या आज्ञा लक्षात ठेव. ²ज्ञानाचे ऐक. आणि ते समजून घेण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा कर. ³ज्ञानासाठी ओरड आणि समजून घेण्यासाठी आवाज चढव. ⁴ज्ञानाचा चांदीसारखा शोध घे. गुप्तधनाप्रमाणे त्याचा शोध घे. ⁵जर तू या गोष्टी केल्यास तर तू परमेश्वराला मान द्यायला शिकशील. तू खरोखरच देवाविषयी शिकशील.

⁶परमेश्वर ज्ञान देतो. ज्ञान आणि समज त्याच्या मुखातून येते. ⁷तो चांगल्या आणि प्रामाणिक माणसांना मदत करतो. सरळ मार्गावर चालणाऱ्या लोकांसाठी तो ढालीसारखा आहे. ⁸जे लोक इतरांशी न्यायाने वागतात त्यांचे तो रक्षण करतो. त्याच्या पवित्र लोकांचे तो रक्षण करतो.

⁹म्हणून परमेश्वर तुला त्याचे ज्ञान देईल. नंतर तुला चांगल्या न्यायाच्या आणि योग्य गोष्टी कळतील. ¹⁰ज्ञान तुझ्या हृदयात येईल. आणि तुझा आत्मा ज्ञानामुळे आनंदित होईल.

¹¹ज्ञान तुझे रक्षण करील. आणि समज तुला सांभाळेल. ¹²ज्ञान आणि समज तुला दुष्ट लोकांसारखे चुकीचे जीवन जगण्यापासून परावृत्त करतील. ते लोक बोलतानाही दुष्टपणा करतात. ¹³त्यांनी चांगुलपणा सोडला आणि आता ते पापाच्या अंधकारात राहात आहेत. ¹⁴त्यांना चूक करण्यात आनंद वाटतो. आणि त्यांना पापाचे वाईट मार्ग आनंदित करतात. ¹⁵त्या लोकांवर विश्वास टाकणे शक्य नाही. ते खोटे बोलतात आणि फसवतात. पण तुझे ज्ञान आणि तुझी समज तुला या सर्व गोष्टींपासून दूर ठेवेल.

¹⁶⁻¹⁷ज्ञान तुला अनोळखी स्त्रीपासून वाचवील. दुसऱ्या देशातली एखादी स्त्री गोड शब्दांनी तुला तिच्याबरोबर पाप करायला प्रवृत्त करेल. त्या स्त्रीने तरुणपणी लग्न केले. पण तिने नवऱ्याला सोडले. तिने देवासमोर तिचे लग्नाचे वचन पाळले नाही. पण ज्ञान तुला तिला 'नाही' म्हणायला मदत करील. ¹⁸तिच्या बरोबर घरात जाणे म्हणजे विनाशाकडे नेणारे पहिले पाऊल उचलणे. जर तू तिच्या मागे गेल्यास तर ती तुला तुझ्या कबरेकडे घेऊन जाईल. ¹⁹ती उघड्या कबरेसारखी आहे. जे लोक तिच्याकडे आत जातात ते जीवनाला मुकतात आणि पुन्हा कधीच परत येत नाहीत.

²⁰ज्ञान तुला चांगल्या लोकांचे उदाहरण पुढे ठेवून चालायला व त्यांच्याप्रमाणे जगायला मदत करील. ²¹चांगले प्रामाणिक लोक स्वतःच्या जमीनीवर राहातील. साधे प्रामाणिक लोक स्वतःची जमीन राखतील. ²²परंतु दुष्ट लोक त्यांच्या जमीनीला मुकतील. जे लोक खोटे बोलतात व फसवतात त्यांना त्यांच्या जमिनीपासून दूर नेले जाईल.

योग्य जगणे तुझ्या आयुष्यात भर घालेल

3 मुला, माझी शिकवण विसरू नकोस. मी तुला ज्या गोष्टी करायला सांगतो त्या लक्षात ठेव. ²मी तुला ज्या गोष्टी करायला सांगतो त्या तुला अधिक दीर्घ आणि अधिक सुखी आयुष्य देतील.

³परम करणे कधी सोडू नकोस. नेहमी इमानदार आणि प्रामाणिक राहा. या गोष्टी तुझाच एक घटक बनव. त्यांना तुझ्या मानेभोवती बांध. त्या गोष्टी तुझ्या हृदयावर कोर. ⁴म्हणजे तू शहाणा होशील व देवाला व लोकांना तुझ्याबद्दल आनंद वाटेले.

परमेश्वरावर विश्वास ठेव

⁵परमेश्वरावर संपूर्ण विश्वास ठेव. तुझ्या स्वतःच्या ज्ञानावर अवलंबून राहू नकोस. ⁶तू जी प्रत्येक गोष्ट करशील ती करताना देवाचा विचार कर. म्हणजे तो तुला मदत करील. ⁷तुझ्या स्वतःच्या शहाणपणावर

अवलंबून राहू नकोस. पण परमेश्वराला मान दे आणि वाईट गोष्टींपासून दूर राहा. ⁸तू जर हे केलेस तर ते तुझ्या शरीराला औषधप्रमाणे बरे करील किंवा पेयाप्रमाणे तुझ्या हाडांना ताजेतवाने करील.

परमेश्वराला दे

⁹तुझ्या संपत्तीने परमेश्वराला मान दे. तुझ्या जवळच्या सर्वांत चांगल्या गोष्टी त्याला दे. ¹⁰नंतर तुझ्या सर्व गरजा पूर्ण होतील. तुझे कोठार धान्याने भरेल. आणि तुझी पिंपे द्राक्षारसाने भरून वाहातील.

परमेश्वराच्या शिक्षेचा स्वीकार कर

¹¹मुला, परमेश्वर तुला कधी कधी तू चूक करीत आहेस हे दाखवून देईल. पण या शिक्षेमुळे तू रागावू नकोस. त्यापासून शिकायचा प्रयत्न कर. ¹²का? कारण परमेश्वर ज्यांच्यावर प्रेम करतो त्यांनाच सुधारतो. होय, मुलावर प्रेम करणाऱ्या व त्याला शिक्षा करणाऱ्या बापासारखा देव आहे.

ज्ञान-प्राप्तीचे आशीर्वाद

¹³ज्या माणसाला ज्ञान मिळेल तो खूप सुखी होईल. त्याला जेव्हा समजायला लागते तेव्हाच त्याला आशीर्वाद मिळतात. ¹⁴ज्ञानामुळे जे लाभ होतात ते रूप्यापेक्षा चांगले आहेत. ज्ञानापासून मिळणारे लाभ उत्कृष्ट सोन्यापेक्षा चांगले आहेत. ¹⁵ज्ञान रत्नापेक्षा अधिक मौल्यवान आहे. तुम्ही त्यांची अपेक्षा कराल त्यापैकी कोणतीही गोष्ट ज्ञानाइतकी मौल्यवान असणार नाही.

¹⁶ज्ञान तुम्हाला मोठे आयुष्य संपत्ती आणि मानसन्मान देते. ¹⁷ज्ञान असलेले लोक शांतीत आणि समाधानात जगतात. ¹⁸ज्ञान जीवनाच्या वृक्षाप्रमाणे आहे. जे लोक त्याचा स्वीकार करतात त्यांना संपूर्ण आयुष्य लाभते. जे लोक ज्ञान धारण करतात ते खरोखरच सुखी होतात.

¹⁹परमेश्वराने पृथ्वी निर्माण करण्यासाठी ज्ञानाचा वापर केला. परमेश्वराने आकाश निर्माण करण्यासाठी ज्ञान वापरले. ²⁰परमेश्वराने समुद्र निर्माण करण्यासाठी त्याचे ज्ञान वापरले. आणि पावसाचे ढग तयार करण्यासाठी ज्ञान वापरले.

²¹मुला, तुझे ज्ञान आणि समज ही नेहमी सांभाळून ठेव. या गोष्टी सोडू नकोस. ²²ज्ञान आणि समज तुला जीवन देतील. आणि ते अधिक सुंदर करतील. ²³नंतर तू सुरक्षिततेचे जीवन जगशील आणि कधीही पडणार नाहीस. ²⁴तू जेव्हा झोपशील तेव्हा घाबरणार नाहीस. तू विश्रांती घेशील तेव्हा तुझी झोप शांत असेल. ²⁵⁻²⁶अचानक येणाऱ्या संकटास घाबरू नकोस. परमेश्वर तुला शक्ती देईल. आणि वाईट लोक तुला काय करतील ह्याला घाबरू नको. परमेश्वर तुझे रक्षण करील व तुझा जीव वाचवील.

उचित जगण्याचे ज्ञान

²⁷जेव्हा शक्य होईल तेव्हा ज्यांना मदतीची गरज असते त्यांच्यासाठी चांगली गोष्ट करा. ²⁸जर तुमच्या शेजाऱ्याने काही मागितले आणि ते तुमच्याजवळ असले तर त्याला ते लगेच द्या. "त्याला उद्या यायला सांगू नका."

²⁹तुमचा शेजारी विश्वासाने तुमच्याजवळ राहातो तेव्हा शेजाऱ्याला त्रास देण्याच्या योजना आखू नका. तुम्ही स्वतःच्या सुरक्षिततेसाठी एकमेकांच्या जवळ राहात.

³⁰योग्य कारणाशिवाय एखाद्याला कोर्टात नेऊ नका. जर त्याने तुम्हाला काही केले नसेल तर तसे करू नका.

³¹काही लोकांना चटकन राग येतो. आणि ते लगेच वाईट गोष्ट करतात. तुम्ही तसे करू नका. ³²का? कारण परमेश्वर वाईट लोकांचा तिरस्कार करतो. परंतु परमेश्वर चांगल्या लोकांचा पाठीरखा असतो.

³³परमेश्वर वाईट लोकांच्या कुटुंबाविरुद्ध असतो. परंतु जे लोक योग्य रीतीने जगतात त्यांच्या कुटुंबांना तो आशीर्वाद देतो.

³⁴जर एखादा माणूस गर्विष्ठ असला आणि दुसऱ्यांची चेष्टा करत असला तर परमेश्वर त्याला शिक्षा करील आणि त्याची चेष्टा करील. पण परमेश्वर नम्र लोकांशी दयाळ असतो.

³⁵शहाणे लोक सन्मान प्राप्त होईल असे जीवन जगतात परंतु मूर्ख लोक लाज वाटण्यासारखे जीवन जगतात.

शहाणपणाचे आणि समजुतदारपणाचे महत्त्व

4 मुलांनो, तुमच्या वडिलांच्या शिकवणुकीकडे लक्ष द्या. लक्ष दिले की तुम्हाला कळेल. ²का? कारण मी जे सांगतो ते महत्त्वाचे आहे आणि चांगले आहे. म्हणून माझी शिकवण कधीही विसरू नका.

³एकेकाळी मी सुध्दा लहान होतो. मी माझ्या वडिलांच्या लहान मुलगा होतो. आणि माझ्या आईचा एकुलता एक. ⁴आणि माझ्या वडिलांनी मला शिकवले. ते मला म्हणाले, "मी जे सांगतो ते लक्षात ठेव. माझ्या आज्ञा पाळ. म्हणजे तू जिवंत राहाशील." ⁵ज्ञान आणि समजुतदारपणा मिळव. माझे शब्द विसरू नकोस. माझ्या शिकवणुकीप्रमाणे वाग. ⁶ज्ञानापासून दूर जाऊ नकोस. ज्ञान तुझे रक्षण करील. ज्ञानावर प्रेम कर म्हणजे ते तुझे रक्षण करील."

⁷तुम्ही ज्ञान मिळवण्याचा निश्चय करता तेव्हाच ज्ञानाची सुरुवात होते. म्हणून तुमच्याकडे जे काही आहे त्याचा उपयोग करून ज्ञान मिळवा. म्हणजे तुम्ही ज्ञानी व्हाल.

⁸ज्ञानावर प्रेम करा म्हणजे ते तुम्हाला मोठे करील. तुम्ही ज्ञानाला महान करा म्हणजे ते तुम्हाला मान मिळवून देईल. ⁹ज्ञान तुमच्यासाठी सौंदर्य आणि वैभव यांचा मुकुट आहे. ते तुम्हाला मुक्त करते.

¹⁰मुला, माझे ऐक. मी जे सांगतो ते कर म्हणजे तू खूप जगशील. ¹¹मी तुला ज्ञानाविषयी शिकवत आहे. मी तुला सरळ मार्गाने नेत आहे. ¹²तू जर याच मार्गाने गेलस तर

तू सापव्यात अडकणार नाहीस. तू पळू शकशील पण अडखळणार नाहीस. तू ज्या गोष्टी करण्याचा प्रयत्न करशील त्यात सुरक्षित राहाशील. ¹³या धड्यांची नेहमी आठवण ठेवा. हे धडे विसरू नका. ते तुमचे जीवन आहे.

¹⁴दुष्ट लोक जो मार्ग आचरतात त्यावरून जाऊ नका. तसे जगू नका. त्यांच्यासारखे व्हायचा प्रयत्न करू नका. ¹⁵वाईटापासून दूर राहा. त्याच्या जवळ जाऊ नका. त्याच्या जवळून सरळ निघून जा. ¹⁶वाईट लोक कोणते तरी वार्ईट कृत्य केल्याशिवाय झोपू शकत नाहीत. त्यांना दुसऱ्यांना त्रास दिल्याशिवाय झोपू येत नाही. ¹⁷ते दुष्टपणापासून बनवलेली भाकर खातात आणि हिंसेचे मद्य पितात. (दुष्टपणा केल्याशिवाय ते राहू शकत नाहीत.)

¹⁸चांगले लोक पहटेच्या प्रकाशासारखे असतात. सूर्य उगवतो आणि दिवस प्रकाशित आणि आनंदमय होतो. ¹⁹पण वार्ईट लोक रात्रीसारखे असतात. ते काळोखात हरवून जातात आणि दिसून न शकणाऱ्या वस्तूंना अडखळून पडतात.

²⁰मुला, मी जे सांगितले त्याकडे लक्ष दे. माझे शब्द लक्षपूर्वक ऐक. ²¹तू माझ्या शब्दांना तुला सोडून जायला लावू नकोस. मी सांगतो ते लक्षात ठेव. ²²जे माझी शिकवण ऐकतील त्यांना जीवन मिळेल. माझे शब्द शरीराला आरोग्यासारखे आहेत. ²³तुझ्या हृदयाला काळजीपूर्वक जप. कारण तेथूनच जीवनप्रवाह वाहतात.

²⁴सत्याला वाकवू नकोस आणि खऱ्या नसलेल्या गोष्टी सांगू नकोस. खोटे बोलू नकोस. ²⁵तुझ्या समोर असलेल्या चांगल्या आणि शहाण्या ध्येयांपासून दूर जाऊ नकोस. ²⁶तू जे करशील त्या बाबतीत सावध राहा. चांगले आयुष्य जग. ²⁷सरळ मार्ग सोडू नकोस. चांगला आणि योग्य मार्ग धर पण वार्ईटापासून नेहमी दूर राहा.

व्यभिचारापासून दूर राहाण्याचे शहाणपण

5 मुला, माझ्या शहाणपणाच्या शिकवणुकीकडे लक्ष दे. माझ्या समजूत निर्माण करणाऱ्या शब्दाकडे लक्ष दे. ²नंतर तुला जगण्याचा योग्य मार्ग कळेल. तुझे शब्द तू शहाणा आहेस हे दाखवून देतील. ³दुसऱ्या माणसाची बायको खूप मोहक असेल. तीच्या मुखातून बाहेर पडणारे शब्द खूप गोड व आकर्षक असतील. ⁴पण शेवटी त्यामुळे कटुता व दुःख मिळेल. ते दुःख विषापेक्षाही कडवट असेल. आणि तलवारीपेक्षा धारदार असेल. ⁵तिचे पाय मृत्यूलाच जाऊन भिडतात. ती तुला सरळ कबरेत नेईल. ⁶तिच्या मागे जाऊ नकोस. तिने योग्य मार्ग सोडला आहे आणि ते तिला माहित नाही. काळजीपूर्वक राहा. जीवनाचा योग्य मार्ग आचर.

व्यभिचार तुझा सर्वनाश करेल

⁷मुलांनो, आता माझे ऐका. मी जे सांगतो ते विसरू नका. ⁸जी स्त्री व्यभिचार करते तिच्यापासून दूर राहा.

तिच्या घराच्या दाराजवळ सुध्दा जाऊ नका. ⁹जर तुम्ही गेलात तर तुम्ही लोकांच्या मनातल्या तुमच्या विषयीच्या आदराला मुकाल. तुमचा गेलोला मान दुसरे लोक घेतील. शेवटी तुम्ही तुमच्या जीवनाला मुकाल. दुष्ट लोक ते तुमच्यापासून हिरावून घेतील. ¹⁰तुम्हाला माहित नसलेले लोक तुमची संपत्ती घेतील. तुम्ही ज्या गोष्टी मिळवण्यासाठी कष्ट केलेत त्या गोष्टी ते लोक घेतील. ¹¹तुम्ही आयुष्याच्या शेवटी कष्टी व्हाल. तुमचे शरीर आणि मन सर्व काही नाश पावेल. ¹²⁻¹³नंतर तुम्ही म्हणाल, "मी माझ्या आई-वडिलांचे का ऐकले नाही? मी शिस्त पाळायला नकार दिला. मी सुधारायला नकार दिला. ¹⁴आता शेवटी मला दिसते की माझे आयुष्य वाया गेले आहे. आणि सगळ्या लोकांना माझी लाज दिसते आहे."

तुमचे स्वतःचे आयुष्य उपभोग

¹⁵⁻¹⁶तुझ्या विहिरितून वाहणारे पाणीच फक्त पी. आणि तुझे पाणी रस्त्यावर वाहून जाऊ देऊ नकोस. [तू फक्त तुझ्या बायको बरोबरच लैंगिक संबंध ठेवायला हवेस. तुझ्या घराबाहेरच्या मुलांचा बाप होऊ नकोस. ¹⁷तुझी मुले फक्त तुझीच असायला हवीत. घराबाहेरच्या इतर लोकांबरोबर त्यांची भागीदारी असायला नको. ¹⁸म्हणून तुझ्या बायकोबरोबर सुखी राहा. तरुणपणी जिच्याबरोबर लग्न केलेस तिलाच उपभोग. ¹⁹ती सुंदर हरिणीसारखी आहे. गोजिरवाण्या हरिणाच्या पाडसासारखी आहे. तिचे प्रेम तुझे समाधान करो. तू तिच्या प्रेमात बंदीवान हो. ²⁰दुसऱ्याच्या बायकोकडून तू असा बंदीवान होऊ नकोस. तुला दुसऱ्याच्या बायकोच्या प्रेमाची गरज नाही.

²¹तू जे काही करतोस ते परमेश्वराला स्पष्ट दिसते. तू कुठे जातोस ते परमेश्वर बघतो. ²²दुष्ट माणसाची पापे त्याला जाव्यात पकडतील त्याची पापे दोरीप्रमाणे त्याला पकडतील. ²³तो दुष्ट माणूस मरेल कारण त्याने शिस्त नाकारली. तो स्वतःच्या मूर्खपणामुळेच अडकला जाईल.

एखाद्याला कर्ज मिळवून देण्यात मदत करण्यातले धोके

6 मुला, दुसऱ्याच्या कर्जाला जामीन राहू नकोस. त्या माणसाला कर्जाची परतफेड करता आली नाही तर तू ते परत करण्याचे वचन का दिलेस? तू दुसऱ्याच्या कर्जाची हमी घेतलीस का? ²तर मग तू अडकलास. तुला तुझ्या शब्दनीच अडकवले. ³तू त्या माणसाच्या शक्तीखाली आलास. मग त्याच्याकडे जा आणि स्वतःला सोडव. त्याच्या कर्जापासून तुझी सुटका करण्यासाठी त्याची भीक माग. ⁴विश्रांतीसाठी वा झोपण्यासाठी सुध्दा थांबू नकोस. ⁵शिकाऱ्यापासून हरिण जसे दूर पळते तसा तू सापळ्यापासून दूर राहा. जाव्यातून उडून जाणाऱ्या पक्ष्याप्रमाणे स्वतःला सोडव.

आळशी असल्यामुळे धोके

⁶आळशी माणसा, तुला मुंगी सारखे व्हायला हवे. मुंगी काय करते ते बघ. मुंगी पासून शीक. ⁷मुंगीला राजा नाही, वरिष्ठ नाही की नेता नाही. ⁸पण उन्हाळ्यात ती सगळे अन्न गोळा करते. मुंगी तिचे अन्न साठवते आणि हिवाळ्यात तिच्याजवळ भरपूर अन्न असते.

⁹आळशी माणसा, तू कितती वेळ झोपून राहाणार आहेस? तू विश्रांतीतून केव्हा उठणार आहेस? ¹⁰आळशी माणूस म्हणतो, "मला थोडी झोप हवी. मी इथे थोड्या वेळासाठी पडतो." ¹¹परंतु तो झोपतच राहातो. आणि गरीब होत राहातो. लवकरच त्याच्याजवळ काहीही नसेल. चोर अचानक येऊन सर्व काही घेऊन जातो त्याचप्रमाणे त्याला अचानक गरीबी येईल.

दुष्ट माणूस

¹²दुष्ट आणि कवडीमोल माणूस खोटे बोलतो. आणि वाईट गोष्टी सांगतो. ¹³तो डोळे मिचकावतो आणि लोकांना मूर्ख बनविण्यासाठी खुणा करतो. ¹⁴तो माणूस दुष्ट असतो, तो नेहमी वाईट गोष्टी करण्याच्या योजना आखतो. तो सगळीकडे संकटे आणतो. ¹⁵पण त्याला शिक्षा होईल. त्याच्यावर अचानक संकट येईल. त्याचा त्वरित नाश होईल. आणि त्याला काहीही मदत मिळू शकणार नाही.

परमेश्वर ज्याचा तिरस्कार करतो त्या सात गोष्टी

¹⁶परमेश्वर या सहा, नाही सात गोष्टींचा तिरस्कार करतो.

¹⁷डोळे, जे माणूस गर्विष्ठ आहे हे दाखवतात. जीभ, जी खोटे बोलते, हात, जे निरपराध्यांना ठार मारतात.

¹⁸हृदय जे वाईट गोष्टी करण्याच्या योजना आखते. पाय जे वाईट गोष्टी करायला धाव घेतात.

¹⁹माणूस जो खोटे बोलतो आणि कोर्टात खऱ्या नसलेल्या गोष्टी सांगतो. माणूस जो वादविवादाला सुरुवात करतो आणि दुसऱ्यांमध्ये भांडणे लावून देतो.

²⁰माझ्या मुला, तुझ्या वडिलांची आज्ञा लक्षात ठेव. आणि तुझ्या आईची शिकवण विसरू नकोस. ²¹त्यांचे शब्द नेहमी लक्षात ठेव. त्यांच्या शिकवणीला तुझ्या आयुष्याचाच एक भाग बनव. ²²त्यांची शिकवण तुला जिथे जायचे असेल तिथे नेईल. तू झोपलास की ती तुझ्यावर लक्ष ठेवेल आणि तू जेव्हा उठशील तेव्हा ती तुझ्याशी बोलेल आणि तुला मार्ग दाखवील.

²³तुझ्या आईवडिलांची शिकवण आणि आज्ञा प्रकाशाप्रमाणे असून त्या तुला योग्य मार्ग दाखवतात. ते तुला योग्य मार्ग दाखवतात आणि जीवनाचा मार्ग आचरायला शिकवतात. ²⁴त्यांची शिकवण तुला दुष्ट स्त्रीकडे जाण्यापासून परावृत्त करते. नवऱ्याला सोडून आलेल्या बाईच्या भुरळ पाडणाऱ्या बोलण्यापासून ते शब्द तुझे रक्षण

करतात. ²⁵ती स्त्री सुंदर असेल. पण ते सौंदर्य तुझ्यात जळू देऊ नकोस आणि तुला त्याची भुरळ पडू देऊ नकोस. तू तिच्या डोळ्यांनी जायबंदी होऊ नकोस. ²⁶वेश्येचा मोबदला एक भाकराचा असेल. पण दुसऱ्याच्या बायकोची किंमत म्हणून तुला तुझे जीवित द्यावे लागेल.

²⁷जर एखाद्याने स्वतःवर निखारे ओतले तर त्याचे कपडेसुद्धा जळतील. ²⁸जर एखादा माणूस निखाऱ्यांवर चालला तर त्याचे पाय भाजतील. ²⁹दुसऱ्या माणसाच्या बायकोबरोबर झोपणाऱ्याचेही असेच होते. त्या माणसाला दुःख भोगावे लागते.

³⁰⁻³¹माणूस भुकेला असला तर तो अन्नाची चोरी करतो. जर तो पकडला गेला तर त्याला चोरलेल्या अन्नाच्या सात पट अन्न द्यावे लागते. त्याच्या जवळ असेल नसेल ते सर्व त्याला त्याबद्दल द्यावे लागते. पण इतर लोक समजून घेतात. ते त्याच्या बदलचा आदर घालवत नाहीत.

³²पण जो माणूस व्यभिचाराचे पाप करतो तो मूर्ख असतो. तो स्वतःचा नाश करीत असतो. तो स्वतःच त्याच्या नाशाला कारणीभूत असतो. ³³लोकांना त्याच्याबद्दल वाटणारा आदर नाहीसा होतो. आणि त्याच्यावरचा लजेचा डग कधीही धुतला जाणार नाही. ³⁴त्या स्त्रीचा नवरा मत्सरी होईल, त्या नवऱ्याला खूप राग येईल. त्या दुसऱ्या माणसाला शिक्षा करण्यासाठी तो काय वाटेल ते करेल. ³⁵त्याचा राग शांत करण्यासाठी किततीही पैसा दिला तरी तो पुरेसा ठरणार नाही.

शहाणपण (ज्ञान) तुला व्यभिचारापासून

परावृत्त करेल

7 मुला, माझे शब्द लक्षात ठेव. मी देतो त्या आज्ञा विसरू नकोस. ²माझ्या आज्ञा पाळ म्हणजे तुला जीवन मिळेल. माझ्या शिकवणुकीला तुझ्या आयुष्यातली एक महत्त्वाची गोष्ट बनव. ³माझ्या आज्ञा आणि माझी शिकवण सदैव तुझ्याजवळ राहू दे. त्यांना तुझ्या बोटोभोवती बांध. तुझ्या हृदयावर ते कोरून ठेव. ⁴शहाणपणाला बहिणीसारखे वागव. समजुतदारपणाला तुझ्या कुटुंबाचाच एक घटक बनव. ⁵नंतर ते तुझा दुसऱ्या स्त्रीपासून बचाव करतील. ते तुला तिच्या पापाकडे नेणाऱ्या गोड शब्दांपासून वाचवतील.

⁶एक दिवस मी माझ्या खिडकीतून पाहिले आणि मला ⁷बरेच मूर्ख तरुण दिसले. मला एक तरुण दिसला जो खूपच मूर्ख होता. ⁸त्याने वाईट स्त्रीच्या घराचा रस्ता धरला. त्याला भेटण्यासाठी ती घरातून बाहेर आली. ⁹तेव्हा अंधार होत होता—सूर्य मावळत होता व रात्र पडायला सुरुवात झाली होती. ¹⁰ती स्त्री त्याला भेटायला घरातून बाहेर आली. तिने वेश्येसारखा पोशाख केला होता. तिने त्याच्याबरोबर पाप करायचे ठरवले. ¹¹तिला पापाची पर्वा नव्हती. तिला चांगल्या वाईटाची पर्वा नव्हती. ती कधीच

घरी राहात नसे. ¹²ती नेहमी रस्त्यातून हिंडे. ती संकटांना बोलावत सर्वत्र हिंडे. ¹³तिने त्या तरुणाला पकडले आणि त्याचे चुंबन घेतले. लाज न वाटता ती म्हणाली, ¹⁴“आज मी (शांत्यर्पणाची) मेजवानी दिली. मी जे द्यायचे वचन दिले होते ते सर्व मी दिले आणि अजूनही माझ्याकडे खूप अन्न उरले आहे. ¹⁵म्हणून मी तुला माझ्याकडे येण्याचे आमंत्रण देण्यासाठी बाहेर आले. मी तुलाच शोधत होते. आणि आता तू मला सापडलास. ¹⁶मी माझ्या अंधरुणावर स्वच्छ चादर टाकली आहे. त्या मिसर देशातल्या सुंदर चादरी आहेत. ¹⁷मी माझ्या अंधरुणावर अंतर शिंपडले आहे. मी बोळ, अगरू आणि दालचिनीचा वापर केला आहे. ¹⁸चल, आपण सकाळ होईपर्यंत प्रेम करू या. आपण रात्रभर उपभोग घेऊ. ¹⁹माझा नवरा दूर गेला आहे. तो व्यवसायासाठी बाहेरगावी गेला आहे. ²⁰त्याने दूरच्या प्रवासासाठी पुरेसे पैसे बरोबर घेतले आहेत. तो दोन आठवडे घरी येणार नाही.”*

²¹त्या बाईने त्या तरुणाला भुलविण्यासाठी हे शब्द वापरले. तिच्या गोड बोलण्याला तो भुलला. ²²आणि तो तरुण तिच्या मागोमाग जाळ्यात गेला. तो कतलखान्यात नेल्या जाणाऱ्या बैलप्रमाणे होता. शिकारी ज्याच्या हृदयात बाण सोडायला. ²³तयार आहेत अशा हरिणाप्रमाणे तो होता. तो ज्या संकटात होता ते त्याला कळले नाही. ²⁴मुलांनो आता माझे ऐका. माझ्या शब्दांकडे लक्ष द्या. ²⁵दुष्ट स्त्रीला तुमचा कबळा घेऊ देऊ नका. तिच्या मार्गावरून जाऊ नका. ²⁶तिने खूप माणसांना पाडले आहे. तिने खूप जणांचा नाश केला आहे. ²⁷तिचे घर म्हणजे मृत्यूचा सापळा आहे. तिचा मार्ग सरळ मरणातच जातो.

ज्ञान, एक चांगली स्त्री

8 ऐक, ज्ञान आणि समजूनदारपणा तुला तू एकावेस म्हणून तुला बोलावत आहेत.

²ते टेकडीच्या माथ्यावर जिथे रस्ते मिळतात, तिथे उभे आहेत.

³ते शहराच्या दरवाजाशी आहेत. ते उघड्या दरवाजातून बोलावत आहेत.

⁴ज्ञान (रूपी स्त्री) म्हणते, “लोक हो! मी तुम्हाला बोलावत आहे. मी सगळ्या लोकांना बोलावत आहे.

⁵तुम्ही जर मूर्ख असाल, तर शहाणे व्हायला शिका. मूर्ख माणसांनो समजून घ्यायला शिका.

⁶लक्ष द्या! मी ज्या गोष्टी शिकवतो त्या महत्वाच्या आहेत. मी तुम्हाला फक्त योग्य असलेल्या गोष्टीच सांगतो.

तोदोन ... येणार नाही आठवडे शब्दशः तो पौर्णिमेपर्यंत घरी येणार नाही. सहभोजन अमावास्येला झाले असावे असे यावरून दिसते. अमावस्या म्हणजे हिब्रू लोकांच्या महिन्याचा पहिला दिवस.

⁷माझे शब्द खरे आहेत. मला वाईटाचा, खोट्याचा तिरस्कार वाटतो.

⁸मी ज्या गोष्टी सांगतो त्या न्याय्य आहेत. माझ्या शब्दांत काहीही चुकीचे अथवा खोटे नाही.

⁹जे माणूस समजूनदार आहे त्याला या गोष्टी स्पष्ट दिसतात. ज्ञानी माणूस या गोष्टी समजून शकतो.

¹⁰माझ्या शिस्तीचा स्वीकार करा. ती रूप्यापेक्षाही मौल्यवान आहे. ती शुध्द सोन्यापेक्षाही मौल्यवान आहे.

¹¹ज्ञान मोत्यापेक्षा, अधिक मौल्यवान आहे. ते माणसाला हळ्या असलेल्या कुठल्याही गोष्टीपेक्षा मौल्यवान आहे.”

ज्ञानरूपी स्त्री काय करते

¹²“मी ज्ञान आहे. मी चांगल्या न्यायाने जगते. तुम्ही मला ज्ञानाबरोबर आणि चांगल्या योजनांबरोबर पाहू शकता.

¹³जर एखादा माणूस परमेश्वराला मान देत असला तर तो वाईटाचा तिरस्कार करेल. मी (ज्ञान) गर्वाचा आणि जे लोक इतरापेक्षा स्वतःला मोठे समजतात अशा लोकांचा तिरस्कार करते. मी वाईट मार्ग आणि खोटे बोलणाऱ्या तोंडांचा तिरस्कार करते.

¹⁴परंतु मी लोकांना योग्य निर्णय घेण्याचे सामर्थ्य देते आणि योग्य चांगला न्याय देते. मी समजूनदारपणा आणि शक्ती देते.

¹⁵राजे राज्य करताना माझा उपयोग करतात. राज्यकर्ते चांगले कायदे करण्यासाठी माझा उपयोग करतात.

¹⁶प्रत्येक चांगला राज्यकर्ता त्याच्या अंमलाखाली असलेल्या लोकांवर राज्य करण्यासाठी माझा उपयोग करून घेतो.

¹⁷मी (ज्ञान), माझ्यावर जे प्रेम करतात त्यांच्यावर प्रेम करते. आणि जे लोक मला शोधायचा खूप प्रयत्न करतात त्यांना मी हटकून सापडते.

¹⁸माझ्याजवळही देण्यासाठी श्रीमंती आणि मानमरातब आहेत. मी खरी संपत्ती आणि यश देते.

¹⁹मी ज्या गोष्टी देते त्या शुध्द सोन्यापेक्षा चांगल्या असतात. आणि माझे नजरणे शुध्द चांदीपेक्षा चांगले असतात.

²⁰मी लोकांना योग्य मार्गावर आणते. मी त्यांना योग्य न्यायाच्या मार्गाने नेते.

²¹जे माझ्यावर प्रेम करतात त्यांना मी संपत्ती देते. होय, मी त्यांची घरे खजिन्यांनी भरून टाकीन.

²²खूप पूर्वी सुरुवातीला परमेश्वराने प्रथम माझीच निर्मिती केली.

²³आरंभीला मला निर्माण केले गेले. जगाची सुरुवात होण्यापूर्वी मी निर्माण झाले.

²⁴महासागराच्या आधी माझा जन्म झाला. पाणी उत्पन्न होण्याआधी मी होते.

²⁵पर्वतांच्या आधी माझा (ज्ञानाचा) जन्म झाला. डोंगरांच्या आधी माझा जन्म झाला.

²⁶परमेश्वराने पृथ्वी निर्माण करण्याआधीच मी जन्मले. शेतांच्या आधी माझा जन्म झाला. देवाने पृथ्वीवरची पहिली धूळ निर्माण करण्याआधीच माझा जन्म झाला होता.

²⁷परमेश्वराने आकाशाची निर्मिती केली तेव्हा मी तिथे होते. परमेश्वराने कोरड्या भूमीभोवती सीमा आखण्यासाठी वर्तूळ काढले तेव्हा मी तिथे होते. त्याने सागराला सीमित केले तेव्हा मी तिथे होते.

²⁸परमेश्वराने आकाशात ढग ठेवण्याआधी माझा जन्म झाला. आणि परमेश्वराने समुद्रात पाणी ठेवले तेव्हाही मी तिथे होते.

²⁹परमेश्वराने सागराच्या पाण्याला सीमाबद्ध केले तेव्हा ही मी होते. पाणी परमेश्वराच्या संमती शिवाय चढू शकत नाही. परमेश्वराने पृथ्वीचा पाया घातला तेव्हा मी तिथे होते.

³⁰एखाद्या कसलेल्या कामगारसारखी मी त्याच्या बाजूला होते. माझ्यामुळे परमेश्वर रोज आनंदी असे. मी त्याचा आनंद होते.

³¹त्याने निर्माण केलेल्या जगाविषयी परमेश्वर उत्सुक होता. तो तिथे निर्माण केलेल्या लोकांबद्दल आनंदी होता.

³²मुलांनो, आता माझे ऐका. जर तुम्ही माझा मार्ग अनुसरला तर तुम्हीही आनंदी व्हाल.

³³माझी शिकवण ऐका आणि शहाणे व्हा. ऐकायला नकार देऊ नका.

³⁴जो माझे ऐकतो तो सुखी होतो. तो रोज माझ्या दारवाऱ्या पाहारा देतो. तो माझ्या दारवाऱ्याच थांबतो.

³⁵ज्या माणसाला मी सापडते. त्याला जीवन सापडते. त्याला परमेश्वराकडून चांगल्या गोष्टी मिळतील.

³⁶पण जो माझ्याविरुद्ध पाप करतो तो स्वतःलाच इजा करून घेतो. जे लोक माझा तिरस्कार करतात ते मरणाला कवटाळतात."

ज्ञानरूपी स्त्री आणि मूर्खता

9 ज्ञानरूपी स्त्रीने आपले घर बांधले. त्यात तिने सात खांबे * ठेवले. ²तिने [ज्ञानरूपी स्त्रीने] मांस शिजवले आणि द्राक्षारस तयार केला. तिने अन्न तिच्या टेबलावर ठेवले. ³नंतर तिने आपल्या नोकऱांकरवी शहरातील लोकांना तिच्याबरोबर टेकडीवर भोजन करण्यासाठी येण्याचे आमंत्रण पाठविले. ती म्हणाली, ⁴"ज्या लोकांना शिकण्याची आवश्यकता वाटते त्यांनी यावे." तिने मूर्ख लोकांनाही बोलावले. ती म्हणाली, ⁵"या माझ्या ज्ञानाचे

अन्न खा. आणि मी तयार केलेला द्राक्षारस प्या. ⁶तुमचे जुने, मूर्खपणाचे मार्ग सोडून द्या. मग तुम्हाला आयुष्य मिळेल. समजूनदारपणाचा मार्ग अनुसरा."

⁷जर तुम्ही गर्विष्ठ माणसाला तो चुकत आहे हे सांगण्याचा प्रयत्न केला तर तो तुमच्यावर केवळ टीका करेल. तो माणूस देवाच्या शहाणपणाची चेष्टा करतो. जर तुम्ही दुष्ट माणसाला तो चुकत आहे असे सांगितले तर तो तुमची चेष्टा करेल. ⁸म्हणून जर एखादा माणूस तो इतरापेक्षा चांगला आहे असे म्हणत असेल तर त्याला तो चुकतो आहे असे सांगू नका. तो त्या बद्दल तुमचा तिरस्कार करेल. पण जर तुम्ही शहाण्या माणसाला मदत करण्याचा प्रयत्न केला तर तो तुमचा आदर करेल. ⁹जर तुम्ही शहाण्या माणसाला शिकवले तर तो अधिक शहाणा होईल. जर तुम्ही शहाण्या माणसाला शिकवले तर तो अधिक शिकेल.

¹⁰परमेश्वराचा आदर करणे ही ज्ञान मिळवण्याची पहिली पायरी आहे. परमेश्वराविषयी ज्ञान मिळवणे ही समजूनदारपणा मिळवण्याची पहिली पायरी आहे. ¹¹जर तुम्ही शहाणे असाल तर तुमचे आयुष्य अधिक वाढेल. ¹²जर तुम्ही शहाणे होत असाल तर तुमच्या भल्यासाठीच शहाणे होत असता. पण तर तुम्ही गर्विष्ठ झालात आणि दुसऱ्या लोकांची चेष्टा करू लागलात तर तुमच्यावर येणाऱ्या संकटांबद्दल तुम्हीच जबाबदार ठरता.

¹³मूर्ख माणूस हा कर्कश बोलणाऱ्या वाईट स्त्रीसारखा असतो. तिच्याजवळ ज्ञान नसते. ¹⁴ती तिच्या घराच्या दारवाऱ्याजवळ बसते. ती शहरातल्या टेकडीवर तिच्या खुर्चीवर बसते. ¹⁵आणि जेव्हा लोक निघून जातात तेव्हा ती त्यांना बोलावते. त्या लोकांना तिच्यात काही रस नसतो. तरीही ती म्हणते, ¹⁶"या ज्या लोकांना शिकणे आवश्यक आहे त्यांनी या." तिने मूर्ख लोकांनाही बोलावले. ¹⁷पण ती (मूर्खता) म्हणते, "जर तुम्ही पाणी चोरले तर ते पाणी तुमच्या पाण्यापेक्षा अधिक चवदार लागते. जर तुम्ही भाकर चोरली तर ती तुम्ही केलेल्या भाकरीपेक्षा अधिक चवदार लागते."

¹⁸आणि त्या मूर्ख गरीब लोकांना हे माहीत नव्हते की तिचे घर फक्त भूतांनी भरलेले आहे. तिने (मूर्खता) त्यांना मृत्युलोकाला अगदी खोल भागात बोलावले होते.

शलमोनाची नीतिसूत्रे

10 ही शलमोनाची नीतिसूत्रे (शहाणपणाच्या गोष्टी) आहेत शहाणा मुलगा त्याच्या वडिलांना सुखी करतो. पण मूर्ख मुलगा त्याच्या आईला अतिशय दुःखी करतो.

²जर एखाद्याने वाईट गोष्टी करून पैसे मिळवले तर ते पैसे कवडी मोलाचे असतात. पण सत्कर्म तुम्हाला मरणापासून वाचवू शकते.

सात खांबे प्राचिन मिसर देशातील बऱ्याच घरात चार चार प्रमुख खोल्या असत आणि छताला आधार देण्यासाठी सात खांबे असत. यावरून ज्ञानरूपी स्त्रीकडे चांगले भक्कम घर होते असे दिसते.

³परमेश्वर चांगल्या लोकांची काळजी घेतो. तो त्यांना हवे असलेले अन्न देतो. परंतु परमेश्वर वाईट लोकांकडून त्यांना हव्या असलेल्या गोष्टी काढून घेतो.

⁴आळशी माणूस गरीब राहील. पण जो माणूस कष्ट करील तो श्रीमंत होईल.

⁵हुशार मुलगा योग्य वेळी धान्य गोळा करतो. पण हंगामाच्या वेळी झोपणारा आणि धान्य गोळा न करणारा मुलगा लाज आणतो.

⁶लोक देवाला चांगल्या माणसाला आशीर्वाद द्यायला सांगतात. वाईट लोक त्या चांगल्या गोष्टी म्हणतील परंतु त्याचे शब्द त्यांच्या वाईट योजना * फक्त लपवतात.

⁷चांगली माणसे चांगल्या आठवणी मागे ठेवतात. पण वाईट माणसे लवकर विसरली जातात.

⁸चांगला, इमानी माणूस सुरक्षित असतो. परंतु कुटिल, फसवणारा माणूस मात्र पकडला जातो.

⁹शहाण्या माणसाला जर एखाद्याने काही करायला सांगितले तर तो त्या आज्ञा पाळतो. परंतु मूर्ख माणूस वाद घालतो आणि स्वतःवर संकट ओढवून घेतो.

¹⁰जो माणूस सत्य लपवतो तो संकट निर्माण करतो. जो माणूस उघडपणे बोलतो तो शांती * निर्माण करतो.

¹¹चांगल्या माणसाच्या शब्दांमुळे आयुष्य चांगले होते. पण दुष्टाच्या शब्दांतून त्याच्या मनातला वाईटपणा तेव्हा दिसतो.

¹²मत्सरामुळे वादविवाद होतात. पण प्रेम लोकांनी केलेल्या प्रत्येक चुकीच्या गोष्टीला क्षमा करते.

¹³शहाणे लोक ऐकायला योग्य अशा गोष्टी बोलतात. पण मूर्ख लोकांनी सुधारावे म्हणून त्यांना शिक्षा करायला हवी.

¹⁴शहाणे लोक शांत असतात आणि नवीन गोष्टी शिकतात. पण मूर्ख लोक बोलतात आणि संकटे ओढवून घेतात.

¹⁵संपत्ती श्रीमंत माणसाचे रक्षण करते आणि गरिबी गरिबांचा नाश करते.

¹⁶जर एखाद्याने चांगले कृत्य केले तर त्याला बक्षिस मिळते. त्याला आयुष्य दिले जाते. पण दुष्टाचा केवळ शिक्षा आणतो.

¹⁷जो माणूस शिक्षेपासून काही शिकतो तो इतरांनासुद्धा जगायला शिकवू शकतो. पण जो माणूस शिकायला नकार देतो तो लोकांना चुकीच्या मार्गाने नेतो.

¹⁸जो माणूस त्याचा मत्सर लपवतो तो खोटे बोलत असतो. पण केवळ मूर्ख पसरवता येण्यासारख्या अफवा शोधण्याचा प्रयत्न करतो.

वाईट लोक ... वाईट योजना "हिसाचार दुष्ट लोकांचा चेहरा झाकून टाकेल."

माणूस ... शांतता हे प्राचीन ग्रीक भाषांतरावरून आले आहे. हिब्रू आठव्या कडव्याचा उत्तरार्ध पुन्हा वापरला आहे.

¹⁹जो माणूस खूप बडबड करतो तो संकटांना आमंत्रण देतो. शहाणा माणूस गप्प राहायला शिकतो.

²⁰चांगल्या माणसाचे शब्द शुध्द चांदीसारखे असतात. पण दुष्ट माणसाचे विचार कवडीमोलाचे असतात.

²¹चांगल्या माणसांच्या शब्दांमुळे अनेकांना मदत होते. पण मूर्खांची मूर्खता त्यालाच मारू शकते.

²²परमेश्वराच्या आशीर्वादाने तुला खरी संपत्ती मिळेल. आणि ती आपल्याबरोबर संकटे आणणार नाही.

²³मूर्ख माणसाला चुका करायला आवडते. परंतु शहाणा माणूस ज्ञानाने खुश होतो.

²⁴दुष्ट माणसाला ज्या गोष्टींची भीती वाटते त्या गोष्टींकडूनच त्याचा पराभव होतो. पण चांगल्या माणसाला मात्र हव्या असलेल्या गोष्टी मिळतात.

²⁵दुष्टांचा नाश त्यांच्या संकटांमुळे होतो. पण चांगली माणसे नेहमी बलवान राहतात.

²⁶आळशी माणसाला तुमच्यासाठी, काहीही करायला सांगू नका. तुमच्या तोंडात शिरलेल्या आंबेप्रमाणे किंवा डोळ्यांत गेलेल्या धुराप्रमाणे तो तुम्हाला चीड आणील.

²⁷जर तुम्ही परमेश्वराचा आदर करीत असाल तर तुम्ही खूप जगाल. पण दुष्टाची त्याच्या आयुष्यातली अनेक वर्षे कमी होतील.

²⁸चांगले लोक ज्या गोष्टींची आशा करतात त्या त्यांना आनंद मिळवून देतात. ज्या गोष्टींची आशा वाईट लोक करतात त्या त्यांना विनाश आणतात.

²⁹परमेश्वर चांगल्या माणसांचे रक्षण करतो. पण जे लोक चुका करतात त्यांचा परमेश्वर नाश करतो.

³⁰चांगले लोक नेहमी सुरक्षित असतात. पण दुष्टांना जबरदस्तीने देश सोडणे भाग पडते.

³¹चांगले लोक शहाणपणाच्या गोष्टी सांगतात. पण जो संकटे आणणाऱ्या गोष्टी सांगतो त्याचे ऐकणे लोक बंद करतात

³²चांगले लोक बोलण्याच्या योग्य गोष्टी जाणतात. पण वाईट लोक संकटे आणणाऱ्या गोष्टीच बोलतात.

11 काही लोक नीट वजन न करणारा तराजू वापरतात. ते लोकांना फसविण्यासाठी असा तराजू वापरतात. परमेश्वराला असले खोटे तराजू आवडत नाही. पण खरा असलेल्या तराजूमुळे परमेश्वराला आनंद होतो.

²जे लोक गर्विष्ठ आहेत ते विनमहत्वाचे ठरतील. पण जे लोक विनम्र आहेत ते शहाणेही होतील.

³चांगल्या, इमानदार लोकांना प्रामाणिकपणा मार्गदर्शन करतो. पण दुष्ट लोक जेव्हा दुसऱ्यांना फसवतात तेव्हा ते स्वतःचाच नाश करून घेतात.

⁴ज्या दिवशी देव लोकांचा न्याय करतो त्या दिवशी पैशाला काही किंमत नसते. परंतु चांगुलपणा लोकांना त्यांच्या मरणापासून वाचवतो.

⁵जर चांगला माणूस इमानी असला तर त्याचे आयुष्य सोपे असेल. पण दुष्ट माणसाचा मात्र त्याने केलेल्या वाईट गोष्टीमुळे नाश होईल.

⁶इमानी माणसाला चांगुलपणा वाचवतो. पण दुष्ट मात्र त्यांनी केलेल्या वाईट गोष्टींच्या सापळात अडकतात.

⁷दुष्ट माणूस मेल्यांनंतर त्याला आशेला जागा नसते. तो ज्या ज्या गोष्टींची आशा ठेवतो त्या सर्व कवडीमोल असतात.

⁸चांगल्या माणसांचा संकटापासून बचाव होईल. आणि ती संकटे दुष्ट माणसांवर येतील.

⁹दुष्ट माणूस काहीतरी बोलून लोकांना दुखवू शकतो. पण चांगल्या माणसांचे त्यांच्या शहाणपणामुळे रक्षण होते.

¹⁰चांगली माणसे जेव्हा यशस्वी होतात तेव्हा सर्व शहर आनंदी होते. जेव्हा दुष्टांचा नाश होतो तेव्हा लोक आनंदाने ओरडू लागतात.

¹¹इमानदार लोक त्यांचे आशीर्वाद देतात तेव्हा शहर मोठे होते. पण दुष्टांच्या बोलण्यामुळे शहराचा नाश होऊ शकतो.

¹²ज्या माणसाला चांगली समज बुद्धी नसते तो त्याच्या शेजाऱ्याबद्दल वाईट बोलतो. परंतु शहाण्या माणसाला केव्हा गप्प बसायचे ते कळते.

¹³जो माणूस दुसऱ्या लोकांबद्दल काही गुप्त गोष्टी सांगतो तो गुप्ता पाळत नाही. (म्हणून त्याच्यावर विश्वास टाकणे शक्य नसते.) पण जो माणूस विश्वासू असतो तो अफवा पसरवत नाही.

¹⁴कमजोर नेत्यांमुळे देश गर्तेत जातो. पण बरेच चांगले उपदेशक असले तर तो देश सुरक्षित असतो.

¹⁵जर तुम्ही दुसऱ्या माणसाचे कर्ज फेडण्याची हमी घेतलीत तर तुम्हाला त्या बद्दल पश्चाताप करावा लागेल. पण जर तुम्ही त्याला तसे व्यवहार करायला नकार दिलात तर तुम्ही सुरक्षित राहाल.

¹⁶दयाळू आणि कोमल स्त्री आदराला पात्र होते. जे लोक जुलमी आहेत ते केवळ पैसा मिळवतात.

¹⁷दयाळू माणसाला लाभ होईल. पण जो माणूस उलट्या काळजाचा असतो तो स्वतःवर संकटे ओढवून घेतो.

¹⁸दुष्ट माणूस दुसऱ्यांना फसवतो आणि त्यांचे पैसे घेतो. पण जो माणूस न्यायी आहे आणि जो योग्य गोष्टी करतो त्याला फलप्राप्ती होते.

¹⁹चांगुलपणा खरोखरच जीवन आणतो. पण दुष्ट माणसे दुष्टपणाकडे वळतात आणि मरण मिळवतात.

²⁰जे लोक आनंदाने दुष्टपणा करतात त्यांचा परमेश्वर तिरस्कार करतो. पण जे लोक योग्य गोष्ट करण्याचा प्रयत्न करतात त्यांच्याबद्दल परमेश्वर आनंदी असतो.

²¹दुष्टांना खरोखरच शासन होईल. ही गोष्ट खरी आहे. आणि चांगल्या लोकांना सोडून देण्यात येईल.

²²जर स्त्री सुंदर असून मूर्ख असली तर ते डुकराच्या नाकात सुंदर सोन्याची नथ असल्यासारखे असते.

²³चांगल्या लोकांना त्यांच्या इच्छेप्रमाणे गोष्टी मिळाल्या तर त्यांतून अधिक चांगले निर्माण होते. पण दुष्टांना जर त्यांच्या इच्छेप्रमाणे गोष्टी मिळाल्या तर त्यामुळे संकटेच येतात.

²⁴जर एखादा माणूस उदारहस्ते देत असेल तर त्याला अधिक मिळेल. पण एखाद्याने दायला नकार दिला तर तो गरीब होईल.

²⁵जो उदार होऊन देतो त्याला लाभ होतो. जर तुम्ही दुसऱ्यांना मदत केली तर तुम्हाला अधिक फायदा होईल.

²⁶जो अशाशी माणूस त्याचे धान्य विकायला नकार देतो त्याच्यावर लोक रागावतात. पण जो माणूस दुसऱ्यांना खायला मिळावे म्हणून आपले धान्य विकतो त्याच्याबद्दल लोकांना आनंद वाटतो.

²⁷जो माणूस दुसऱ्यांचे भले करायचा प्रयत्न करतो त्याचा लोक आदर करतात. जो माणूस वाईट गोष्टी करतो त्याच्या वाटेला फक्त संकटे येतात.

²⁸जो माणूस आपल्या श्रीमंतीवर विश्वास ठेवतो तो पिवळ्या झालेल्या पानासारखा खाली पडतो. परंतु चांगला माणूस नव्या हिरव्या पानाप्रमाणे वाढत राहील.

²⁹जर एखाद्याने त्याच्या कुटुंबावर संकटे आणली तर त्याला काहीही मिळणार नाही आणि शेवटी मूर्खाला शहाण्या माणसाची जबरदस्तीने सेवा करावी लागेल.

³⁰चांगला माणूस ज्या गोष्टी करतो त्या जीवनवृक्षासारखा असतात. शहाणा माणूस लोकांना नवे आयुष्य देतो.

³¹जर पृथ्वीवर चांगल्या माणसांना बक्षीस मिळाले तर दुष्टांनासुद्धा त्याच्या पात्रतेनुसार काही तरी मिळेल.

12 जर एखाद्याला चांगले व्हायचे असेल तर त्याची चूक दाखवल्यावर त्याला राग यायला नको. ज्याला चूक दाखवलेली आवडत नाही तो मूर्ख असतो.

²परमेश्वर चांगल्या माणसांबरोबर आनंदी असतो. पण परमेश्वर दुष्ट माणसाला अपराधी ठरवतो.

³दुष्ट माणसे कधीही सुरक्षित नसतात. पण चांगली माणसे सुरक्षित आणि निर्धास्त असतात.

⁴नवरा चांगल्या बायकोबद्दल आनंदी आणि अभिमानी असतो. पण जर बाई आपल्या नवऱ्याला लाज आणत असेल. तर ती त्याच्या शरीरतल्या आजारा सारखी असते.

⁵चांगले लोक त्यांनी ज्या योजना आखलेल्या असतात त्यात न्यायी आणि इमानी असतात. पण दुष्टांनी सांगितलेल्या गोष्टींवर विश्वास ठेवू नका.

⁶दुष्ट लोक दुसऱ्यांना दुःख देण्यासाठी आपल्या शब्दांचा वापर करतात. पण चांगल्या माणसाचे शब्द एखाद्याला संकटापासून वाचवू शकतात.

⁷दुष्ट माणसांचा नाश होतो आणि त्यांचा मागमूसही राहात नाही. पण चांगल्या माणसाची आठवण मात्र तो गेल्यानंतरही येत राहाते.

⁸लोक विद्वानाची स्तुती करतात पण ते मूर्खांचा आदर करीत नाहीत.

⁹खूप मोठा माणूस नसूनही खूप काम करणे हे खायला काही नसताना मोठेपणाचा आव आणण्यापेक्षा चांगले असते.

¹⁰चांगला माणूस त्याच्या प्राण्यांची काळजी घेतो. पण दुष्ट माणूस दयाळू असू शकत नाही.

¹¹जो शेतकरी आपल्या शेतात कष्ट करतो त्याच्याकडे पुरेसे अन्न असते. पण जो माणूस फालतू गोष्टीत वेळ घालवतो तो मूर्ख असतो.

¹²दुष्ट माणसाजवळ नेहमी चुकीच्या गोष्टी करायला असतात. पण चांगल्या माणसाजवळ जी शक्ती असते ती मुळाप्रमाणे खोल गेलेली असते.

¹³दुष्ट माणूस मूर्ख गोष्टी करतो. स्वतःच शब्दात अडकतो. पण चांगला माणूस त्या प्रकारच्या संकटातून सुटतो.

¹⁴जो चांगल्या गोष्टी सांगतो त्याबद्दल त्याला बक्षीस मिळते. त्याचप्रमाणे तो जे काम करतो ते त्याला लाभ मिळवून देते.

¹⁵मूर्ख माणसाला नेहमी स्वतःची पध्दत सर्वश्रेष्ठ वाटते. पण विद्वान माणूस दुसरे लोक जे सांगतात तेही ऐकतो.

¹⁶मूर्ख माणसाला फार लवकर राग येतो. पण हुशार माणूस कुणी काही चुकीचे बोलले तर चटकन् क्षमा करतो.

¹⁷जर एखादा माणूस खरे बोलत असेल तर तो ज्या गोष्टी सांगतो त्यातही तो प्रामाणिक असतो. पण जर एखादा खोट बोलत असेल तर त्याचे बोलणे संकटाकडे नेते.

¹⁸जर एखादा माणूस विचार न करता बोलत असेल तर ते शब्द तलवारीसारखे लागतात. पण शहाणा माणूस काळजी पूर्वक बोलतो. त्याचे शब्द दुःखावर फुंकर मारतात.

¹⁹जर माणूस खोटे बोलला तर त्याचे शब्द लगेचच वाया जातात. पण सत्य मात्र सदैव राहाते.

²⁰दुष्ट लोक नेहमी संकटे आणतात. पण जे लोक शांतांसाठी काम करतात ते आनंदी असतात.

²¹चांगल्या लोकांवर दुर्दैव कोसळत नाही. पण दुष्टांवर मात्र अनेक संकटे येतात.

²²परमेश्वर खोट बोलणाऱ्यांचा तिरस्कार करतो. पण परमेश्वर खरे बोलणाऱ्या लोकांबरोबर आनंदी असतो.

²³हुशार माणूस त्याला जे माहीत आहे ते सर्व सांगत नाही. पण मूर्ख माणूस त्याला जे माहीत आहे ते सर्व सांगतो आणि तो मूर्ख आहे हे दाखवतो.

²⁴जे लोक खूप काम करतात त्यांना इतर कामगारांवर देखरेख करण्याचे काम देतात. पण आळशी माणसाला गुलामासारखे राबावे लागते.

²⁵काळजी माणसाचे सुख हिरावून घेते. पण प्रेमळ शब्द त्याला आनंदी करू शकतात.

²⁶चांगला माणूस आपले मित्र काळजीपूर्वक निवडतो. पण दुष्ट माणूस नेहमी चुकीचे मित्र निवडतो.

²⁷आळशी माणूस त्याला हव्या असलेल्या गोष्टी मागे जाणार नाही पण जो माणूस खूप कष्ट करतो त्याच्याकडे श्रीमंती येते.

²⁸जर तुम्ही योग्य रीतीने जगलात तर तुम्हाला खरे जीवन मिळेल. सदैव जगण्याचा तोच मार्ग आहे.

13 शहाण्या माणसाला त्याचे वडील काही सांगत असले तर तो लक्षपूर्वक ऐकतो. पण अभिमानी माणूस लोक त्याला योग्य ते सांगायला लागले तर तो ते ऐकत नाही.

¹चांगल्या माणसांना चांगले बोलल्याबद्दल फळ मिळते. पण दुष्ट माणसांना नेहमी चुकाच करायच्या असतात.

²जो माणूस आपल्या बोलण्याबद्दल काळजी घेतो तो त्याचा जीव वाचवतो. पण जो विचार न करता बोलतो त्याचा नाश होतो.

³आळशी माणसाला गोष्टी हव्या असतात पण त्या त्याला कधीही मिळणार नाहीत. पण ते खूप कष्ट करतात त्यांना हव्या असलेल्या गोष्टी मिळतील.

⁴चांगले लोक खोटेवाचा तिरस्कार करतात. दुष्टांना लाज वाटायला लावली जाईल.

⁵चांगुलपणा चांगल्या, इमानी माणसाचे रक्षण करतो. पण ज्या माणसाला पाप करायला आवडते त्याचा दुष्टपणा नाश करतो.

⁶काही लोक श्रीमंतीचा आव आणतात पण त्यांच्या जवळ मात्र काहीच नसते. दुसरे लोक आपण गरीब आहोत असे भासवतात पण ते खरोखरच श्रीमंत असतात.

⁷श्रीमंत माणसाला जीव वाचवण्यासाठी पैसे मोजावे लागतात पण गरीबांना अशा धमक्या कधीच मिळत नाहीत.

⁸चांगला माणूस हा दैदीप्यमान दिव्यासारखा असतो. पण दुष्ट माणूस चटकन् विज्ञानाच्या दिव्यासारखा असतो.

⁹जे लोक स्वतःला इतरापेक्षा शहाणे समजतात ते संकटे ओढवून घेतात. पण जे लोक दुसऱ्यांनी सांगितलेल्या गोष्टी ऐकून घेतात ते शहाणे असतात.

¹⁰जर एखादा माणूस पैसे मिळवण्यासाठी फसवाफसवी करील तर त्याचे पैसे लवकरच जातील. पण जो माणूस कष्ट करून पैसे मिळवतो त्याचे पैसे वाढतात.

¹¹आशा नसली की हृदय दुःखी असते. तुम्हाला हवी असलेली गोष्ट मिळाली की तुम्हाला खूप आनंद होतो.

¹²जर एखाद्या माणसाने इतर लोक त्याला मदत करण्याचा प्रयत्न करत असतील तेव्हा त्यांचे ऐकले नाही तर त्याच्यावर संकटे येतील पण जो माणूस दुसऱ्यांनी सांगितलेल्या गोष्टींचा मान राखतो त्याला त्याचे फळ मिळते.

¹³शहाण्या माणसाची शिकवण आयुष्य देते. ते शब्द तुम्हाला मृत्यूचा फास चुकवायला मदत करतील.

¹⁵लोकांना चांगली अक्कल असलेला माणूस आवडतो. पण ज्या माणसावर विश्वास टाकणे शक्य नसते त्याचे आयुष्य कठीण असते.

¹⁶शहाणा माणूस कृती करण्याआधी विचार करतो. परंतु मूर्ख माणूस त्याच्या कृतीने तो मूर्ख आहे हे दर्शवितो.

¹⁷जर दूतावर विश्वास ठेवणे शक्य नसेल तर त्याच्याभोवती संकटे येतील. पण जर माणसावर विश्वास ठेवणे शक्य झाले तर तिथे शांती नांदेल.

¹⁸जर एखाद्याने त्याच्या चुकांपासून शिकायला नकार दिला तर तो गरीब आणि लाज वाटणारा होईल. पण जर एखाद्याने त्याच्या वरील टीकेकडे लक्ष दिले तर त्याला त्याचा फायदा होईल.

¹⁹जर एखाद्या माणसाला काही हवे असले आणि नंतर ते त्याला मिळाले तर त्याला खूप आनंद होईल. पण मूर्खाना फक्त दुष्टाचा हवा असतो. ते बदलायला तयार नसतात.

²⁰शहाण्या लोकांशी मैत्री करा म्हणजे तुम्ही शहाणे व्हाल. पण जर तुम्ही मूर्खांशी मैत्री केली तर तुम्ही संकटात सापडाल.

²¹पापी जिथे जातील तिथे संकटे त्यांचा पाठलाग करतात. पण चांगल्या माणसांच्या बाबतीत चांगल्या गोष्टी घडतात.

²²चांगल्या माणसाकडे त्याच्या मुलांना आणि नातवंडांना द्यायला संपती असेल. आणि शेवटी चांगल्या माणसाला दुष्ट लोकांकडचे सर्व काही मिळेल.

²³गरीब माणसाकडे खूप धान्य पिकवणारी चांगली जमीन असू शकते. पण तो वाईट निर्णय घेतो आणि उपाशी राहातो.

²⁴जर एखाद्याचे आपल्या मुलांवर खरोखर प्रेम असेल तर तो त्यांचे चुकल्यावर त्यांना काठीने मारायलाही कमी करणार नाही. ते चुकीने वागल्यावर तो त्यांना शिस्त लावेल. जर तुमचे तुमच्या मुलांवर प्रेम असेल तर तुम्ही त्याला योग्य वेळी काळजीपूर्वक शिकवाल.

²⁵चांगल्या लोकांना समाधान होईपर्यंत खायला मिळेल. चांगल्या लोकांना त्यांना हव्या असलेल्या गोष्टी खरोखरच मिळतील. पण दुष्ट लोकांचे पोट रिकामेच राहील. दुष्ट लोकांना महत्वाच्या गोष्टींशिवाय राहावे लागेल.

14 शहाणी स्त्री तिच्या शहाणपणाचा उपयोग तिचे घर जसे असायला हवे तसे करण्यासाठी करते. पण मूर्ख बाई तिच्या मूर्खपणामुळे घराचा सत्यानाश करते.

²जो माणूस योग्य रीतीने जगतो तो परमेश्वराला मान देतो. पण जो माणूस इमानदार नसतो तो परमेश्वराला तिरस्कार करतो. ³मूर्ख व गर्बित माणसाचे शब्द त्याच्यावर संकटे आणतात. पण शहाण्या माणसाचे शब्द त्याला वाचवतात.

⁴जर काम करायला गावी नसल्या तर धान्याचे कोठार रिकामे राहील. लोक गावीच्या शक्तीचा उपयोग चांगले पीक काढण्यासाठी करून घेऊ शकतात.

⁵सत्यवादी माणूस खोटे बोलत नाही. तो चांगला साक्षीदार असतो. पण ज्या माणसावर विश्वास टाकणे शक्य नसते तो कधीच खरे सांगत नाही. तो वाईट साक्षीदार असतो.

⁶जे लोक देवाची थट्टा करतात ते ज्ञान मिळवण्याचा प्रयत्न करतील, पण त्यांना ते कधीच मिळत नाही. ज्यांचा देवावर विश्वास आहे ते खरोखर शहाणे आहेत. त्यांच्याजवळ ज्ञान सहजपणे येते.

⁷मूर्खांशी मैत्री करू नका. तो तुम्हाला काहीही शिकवू शकणार नाही.

⁸हुशार लोक शहाणे असतात. कारण ते ज्या गोष्टी करतात त्याचा काळजीपूर्वक विचार करतात. पण मूर्ख लोक मूर्ख असतात कारण आपण दुसऱ्यांना फसवून जगू शकतो असे त्यांना वाटत असते.

⁹मूर्ख माणूस त्याने केलेल्या वाईट गोष्टींसाठी किंमत मोजण्याच्या कल्पनेला हसतो. पण चांगले लोक त्यासाठी क्षमा मिळवण्यासाठी खूप प्रयत्न करतात.

¹⁰जर एखादा माणूस दुःखी असला तर फक्त त्यालाच ते दुःख जाणवत असते. त्याचप्रमाणे जर माणूस आनंदी असला तर तो आनंद जाणवू शकेल असा तो एकटाच असतो.

¹¹वाईट माणसाच्या घराचा नाश होईल. पण चांगल्या माणसाचे घर सदैव राहील.

¹²लोकांना वाटत असते हाच मार्ग बरोबर आहे. पण तो मार्ग फक्त मरणाकडे नेतो.

¹³माणूस जरी हसत असला तरी तो मनातून दुःखी असू शकतो. आणि हसल्यावरही खिन्नता तिथे तशीच राहाते.

¹⁴दुष्ट माणसांना त्यांनी केलेल्या चुकांबद्दल पूर्ण किंमत मोजावी लागेल. आणि चांगल्या माणसांना चांगल्या कृत्यांबद्दल बक्षीस मिळेल.

¹⁵मूर्ख जे ऐकतो त्यावर विश्वास ठेवतो. पण शहाणा माणूस प्रत्येक गोष्टीचा काळजीपूर्वक विचार करतो.

¹⁶शहाणा माणूस परमेश्वराला आदर करतो आणि वाईटापासून दूर राहतो. पण मूर्ख विचार न करता गोष्टी करतो. तो लक्षपूर्वक गोष्टी करत नाही.

¹⁷जो माणूस चटकन रागावतो तो मूर्खांसारखा गोष्टी करतो. शहाणा मनुष्य सहनशील असतो.

¹⁸मूर्खाना त्याच्या मूर्खपणाबद्दल शिक्षा होते. पण शहाण्यांना ज्ञानाचा लाभ होतो.

¹⁹चांगले लोक वाईटांबरोबर लढताना जिंकतील, वाईटांना त्यांच्यापुढे नतमस्तक होणे भाग पडेल.

²⁰गरीबाला मित्र नसतात, शेजारीही नसतो. पण श्रीमंताला खूप मित्र असतात.

²¹जो शेजाऱ्याला पाण्यात पाहातो, तो पाप करतो. जर सुखी व्हायचे असेल तर त्या गरीबांशी दयाळू राहा.

²²जो दुष्ट गोष्टींच्या योजना आखतो तो चूक करतो. पण जो चांगल्या गोष्टी करण्याचा प्रयत्न करतो

त्याच्याजवळ प्रेम करणारे आणि त्याच्यावर विश्वास ठेवणारे मित्र असतात

²³जर तुम्ही कष्ट केलेत तर तुम्हाला लागणाऱ्या गोष्टी तुमच्या जवळ असतील. पण जर तुम्ही काही न करता फक्त बोलतच राहिलात तर तुम्ही गरीबच राहाल.

²⁴शहाण्यांना संपतीचे बक्षीस मिळते. पण मूर्खाना मूर्खपणाचे बक्षीस मिळते.

²⁵जो माणूस खरे सांगतो तो इतरांना मदत करतो. जो खोटे बोलतो तो इतरांना दुःख देतो.

²⁶जो परमेश्वराचा आदर करतो तो सुरक्षित असतो आणि त्याची मुलेही सुरक्षितपणे जगतात.

²⁷परमेश्वराबद्दलची आदर युक्त भीती खरे जीवन देते. त्यामुळे माणूस मरणाच्या जाळ्यातून वाचतो

²⁸जर राजा खूप लोकांवर राज्य करत असला तर तो महान असतो. पण जर तिथे लोकच नसले तर त्या राजाची काहीच किंमत नसते.

²⁹सहनशील माणूस खूप हुशार असतो. ज्या माणसाला चटकून राग येतो तो आपण मूर्ख आहोत, हे सिध्द करतो.

³⁰जर एखाद्याच्या मनात शांती असली तर त्याचे शरीर निरोगी असते. पण मत्सर त्याच्या शरीरात आजार निर्माण करतो.

³¹जो माणूस गरीबांवर संकटे आणतो तो आपण देवाचा आदर करीत नाही हे दाखवतो. देवानेच दोघांनाही निर्माण केले आहे. पण जर एखादा गरीबांशी कनवाळपणे वागला तर तो देवाचा आदर करतो हे दिसून येते.

³²संकटाच्यावेळी दुष्ट माणसाचा पराभव होतो. पण चांगली माणसे मरणाच्या दारातही विजयी होतात.

³³शहाणा माणूस नेहमी शहाण्या गोष्टींचा विचार करतो. पण मूर्खाला शहाणपणाबद्दल काहीही माहिती नसते.

³⁴चांगुलपणा देशाला महान बनवतो. पण पाप कुठल्याही लोकांना लाज आणते.

³⁵राजाजवळ जेव्हा शहाणे नेते असतात तेव्हा राजा आनंदी असतो. पण मूर्ख नेत्यांवर राजा रागावतो.

15 शांतपणे दिलेल्या उत्तरामुळे राग निघून जातो. पण तिखट उत्तरामुळे राग वाढतो.

²शहाणा माणूस बोलतो तेव्हा इतरांना एकावेसे वाटते. पण मूर्ख माणूस केवळ मूर्खताच बडबडतो.

³सगळीकडे काय चालले आहे ते परमेश्वर बघतो. परमेश्वर सगळ्या माणसांना बघत असतो. चांगल्या आणि वाईट.

⁴दयेचे मायेचे शब्द म्हणजे जणू जीवनवृक्ष. पण खोट्या शब्दांमुळे माणसाची उमेद खचते.

⁵मूर्ख माणूस त्याच्या वडिलांच्या उपदेशाकडे लक्ष देत नाही. पण जेव्हा लोक शहाण्या माणसाला शिकवण्याचा प्रयत्न करतात तेव्हा तो लक्षपूर्वक ऐकतो.

⁶चांगले लोक पुष्कळ बाबतीत श्रीमंत असतात. पण दुष्टाकडे ज्या गोष्टी असतात त्यामुळे त्याच्यावर संकटे येतात.

⁷शहाणे लोक बोलतात तेव्हा नवीन माहिती मिळते. पण मूर्ख लोक ऐकण्यासारखे काही बोलत नाहीत.

⁸दुष्ट माणसे ज्या गोष्टी अर्पण करतात त्या परमेश्वराला आवडत नाहीत. पण परमेश्वर चांगल्या माणसाची प्रार्थना ऐकून आनंदी होतो.

⁹दुष्ट लोक ज्या प्रकारे जगतात ते परमेश्वराला आवडत नाही. जे लोक सत्कृत्य करायचा प्रयत्न करतात त्यांच्यावर परमेश्वर प्रेम करतो.

¹⁰जर एखाद्या माणसाने चुकीने जगायला सुरुवात केली तर त्याला शिक्षा होईल. आणि ज्या माणसाला योग्य अयोग्य सांगितलेले आवडत नाही त्याचा नाश होईल.

¹¹परमेश्वराला सर्व माहीत असते. मृत्युलोकांत काय घडते ते देखील त्याला माहीत असते. म्हणून लोकांच्या मनात आणि हृदयात काय चालले आहे ते परमेश्वराला नक्कीच ठाऊक असेल.

¹²मूर्खाला तो चुकत आहे हे सांगितलेले आवडत नाही. आणि तो माणूस शहाण्या माणसाला माहिती विचारायला नकार देतो.

¹³माणूस जर आनंदी असला तर त्याच्या चेहऱ्यावर आनंद दिसेल. पण जर एखादा मनातून दुःखी असला तर त्याचा आत्मा ते दुःख दाखवेल.

¹⁴शहाणा माणूस अधिक ज्ञान मिळवायचा प्रयत्न करतो. पण मूर्खाला अधिक मूर्खताच हवी असते.

¹⁵काही गरीब लोक नेहमी खिन्न असतात. पण मनातून आनंदी असलेल्या लोकांसाठी जीवन म्हणजे एक मोठा समारंभ असतो.

¹⁶गरीब राहून परमेश्वराचा आदर करणे हे श्रीमंत होऊन खूप संकटे भोगण्यापेक्षा चांगले असते.

¹⁷प्रेम असते त्या ठिकाणी थोडेसे खाणे हे तिरस्कार असलेल्या ठिकाणी भरपूर खाण्यापेक्षा चांगले असते.

¹⁸लवकर रागावणारे लोक संकटे आणतात. पण संयमी माणूस शांतता आणतो.

¹⁹आळशी माणसाला सगळीकडे संकटे मिळतील पण इमानदार माणसासाठी आयुष्य सोपे असेल.

²⁰शहाणा मुलगा त्याच्या वडिलांना सुखी करतो. पण मूर्ख माणूस त्याच्या आईला लाज आणतो.

²¹मूर्ख गोष्टी करण्यात मूर्खाला आनंद मिळतो. पण चांगला माणूस योग्य गोष्टी काळजीपूर्वक करतो.

²²जर एखाद्याला पुरेशी माहिती मिळाली नाही तर त्याच्या योजना कोसळतील. पण जर एखाद्याने शहाण्या लोकांच्या बोलण्याकडे लक्ष दिले तर तो यशस्वी होईल.

²³चांगले उत्तर दिल्यावर माणूस आनंदी होतो. आणि योग्य वेळी योग्य शब्द फारच चांगला असतो.

²⁴शहाण्या माणसाने केलेली गोष्ट यशाकडे नेते आणि त्या गोष्टी त्याला मृत्यूकडे जाण्यापासून वाचवतात.

²⁵गर्विष्ठ माणसाकडे असलेल्या सगळ्या गोष्टींचा परमेश्वर नाश करील. पण विधवेकडे असलेल्या गोष्टींचे परमेश्वर रक्षण करतो.

²⁶परमेश्वराला दुष्ट विचार आवडत नाहीत. पण परमेश्वर मायेच्या शब्दांनी आनंदी होतो.

²⁷जर एखाद्याने काही वस्तू मिळवण्यासाठी फसवणूक केली तर तो त्याच्या कुटुंबावर संकटे आणतो. पण जर एखादा माणूस खरा असला आणि लाच घेण्याविषयी त्याच्या मनात घृणा असेल तर तो जगू शकेल.

²⁸चांगले लोक उत्तर देण्याआधी विचार करतात. पण दुष्ट लोक विचार करण्याआधी बोलतात आणि त्यामुळे त्यांच्यावर संकटे येतात.

²⁹परमेश्वर दुष्टांपासून खूप दूर आहे. पण तो चांगल्या माणसांच्या प्रार्थना नेहमी ऐकतो.

³⁰जो माणूस हस्तो तो इतरांना आनंद देतो आणि चांगली बातमी ऐकून लोकांना अधिक चांगले वाटते.

³¹जो माणूस त्याचे चुकते आहे असे सांगितल्यावर ऐकतो तो शहाणा असतो.

³²जर एखाद्याने शिकायला नकार दिला तर तो स्वतःलाच इजा करून घेतो. तू चुकतो आहेस असे सांगितलेले जो ऐकून घेतो तो अधिकाधिक गोष्टी समजू शकतो.

³³जो माणूस परमेश्वराचा आदर करतो तो शहाणे व्हायला शिकतो. परमेश्वराचा आदर करण्यासाठी माणसाने खरोखरच विनम्र व्हायला हवे.

16 लोक त्यांच्या योजना तयार करतात. पण परमेश्वरच त्या योजना प्रत्यक्षात आणतो.

²माणसाला तो जे करतो ते बरोबर आहे असे वाटते. पण माणसाने केलेल्या गोष्टी मागच्या खऱ्या कारणांचा न्यायनिवाडा परमेश्वरच करतो.

³तुम्ही जे जे करता त्या सगळ्यांच्या मदतीसाठी परमेश्वराकडे वळा म्हणजे तुम्ही यशस्वी व्हाल.

⁴परमेश्वराकडे सगळ्यासाठी योजना आहेत. आणि परमेश्वराच्या योजनेत दुष्ट माणसांचा नाश होईल.

⁵जो माणूस आपण इतरापेक्षा चांगले आहोत, असा विचार करतो त्याचा परमेश्वर तिरस्कार करतो. परमेश्वर त्या सर्व गर्विष्ठ लोकांना नक्कीच शिक्षा करील. ⁶खरे प्रेम आणि इमानदारी तुम्हाला शुध्द * करील. परमेश्वराचा आदर करा म्हणजे तुम्ही वाईटापासून खूप दूर राहाल.

⁷जर एखादा माणूस चांगले आयुष्य जगत असेल, परमेश्वराला खुष करत असेल तर त्या माणसाचे शत्रूदेखील त्याच्याबरोबर शांतता राखतील.

⁸योग्य मार्गाने थोडेसे मिळवणे हे फसवणूक करून खूप मिळवण्यापेक्षा चांगले आहे.

⁹माणूस त्याला ज्या गोष्टी करायच्या आहेत त्याबद्दलच्या योजना करू शकतो. पण काय घडेल ते मात्र परमेश्वरच ठरवतो.

¹⁰राजा बोलतो तेव्हा त्याचे शब्द म्हणजे कायदा असतो. त्याचे निर्णय नेहमी योग्य असायला हवेत

¹¹परमेश्वराला सर्व काटे आणि तराजू योग्य असायला हवे असतात. त्याला सर्व व्यापारातील करार न्यायी असायला हवे असतात.

¹²राजे लोक वाईट गोष्टी करणाऱ्यांचा तिरस्कार करतात. चांगुलपणा त्याच्या राज्याला मजबूत करील.

¹³राजाला सत्य ऐकायचे असते. राजांना खोटे न बोलणारे लोक आवडतात.

¹⁴जेव्हा राजा रागावतो तेव्हा तो कुणालाही ठार मारू शकतो. आणि शहाणा माणूस राजाला आनंदी ठेवायचा प्रयत्न करतो.

¹⁵राजा जेव्हा आनंदी असतो तेव्हा जीवन सगळ्यांसाठी चांगले असते. राजा जर तुमच्यावर खुष असला तर ते वसंतात दगातून पडणाऱ्या पावसासारखे असते.

¹⁶ज्ञान हे सोन्यापेक्षा अधिक किंमती आहे. समजुतदारपणा चांदीपेक्षा अधिक मौल्यवान आहे.

¹⁷चांगले लोक वाईटापासून दूर राहाण्याचा प्रयत्न करीत आपले आयुष्य जगतात. जो माणूस जीवनात काळजी घेतो तो आपल्या आत्म्याचे रक्षण करतो.

¹⁸जर माणूस गर्विष्ठ असला तर तो सर्वनाशाच्या संकटात असतो. जर एखादा माणूस आपण इतरापेक्षा चांगले आहोत, असा विचार करत असला तर तो पराभवाच्या संकटात असतो.

¹⁹विनम्र राहून गरीब लोकांबरोबर राहणे हे जे लोक स्वतःला इतरापेक्षा चांगले समजतात, त्यांच्याबरोबर राहून श्रीमंतीचे वाटेकरी होण्यापेक्षा चांगले असते.

²⁰जर एखादा माणूस लोकांच्या शिकवण्याकडे लक्ष देईल तर त्याचा फायदा होईल. आणि जो माणूस परमेश्वरावर विश्वास ठेवतो त्याला आशीर्वाद मिळतो.

²¹माणूस शहाणा आहे की नाही ते लोकांना कळेल. आणि जो माणूस अतिशय काळजीपूर्वक आपले शब्द निवडतो तो ज्ञानात भर घालतो.

²²ज्यांच्याकडे ज्ञान आहे त्या लोकांना ते खरेखरे आयुष्य देते. पण मूर्ख अधिक मूर्ख व्हायला शिकतात.

²³शहाणा माणूस नेहमी बोलण्याआधी विचार करतो आणि तो जे शब्द बोलतो ते चांगले आणि ऐकण्यायोग्य असतात.

²⁴मायेचे शब्द मद्यासारखे असतात. त्यांचा स्वीकार करणे सोपे असते आणि ते प्रकृतीसाठी चांगले असतात.

²⁵एखादा मार्ग लोकांना योग्य वाटतो. पण तो मार्ग मृत्यूकडे नेतो.

खरे ... शुध्द किंवा "भरपाई कर." हिनूत याचा अर्थ एखाद्याचे पाप झाकणे किंवा "नाहीसे करणे असा होतो."

²⁶कामगाराची भूक त्याला काम करायला लावते. त्याची भूक त्याला खाण्यासाठी काम करायला लावते.

²⁷कवडीमोल माणूस वाईट गोष्टींच्या योजना आखतो. त्याचा उपदेश आगीप्रमाणे नाश करतो.

²⁸संकट आणणारे लोक नेहमी समस्या निर्माण करतात. आणि जो माणूस अफवा पसरवतो तो जवळच्या मित्रात समस्या निर्माण करतो.

²⁹जो माणूस लवकर रागावतो तो त्याच्या शेजाऱ्याला आमिष दाखवून वळवतो. तो त्यांना वाईट मार्गाने नेतो.

³⁰जो माणूस डोळे मिचकावतो आणि हसतो तो चुकीच्या आणि वाईट गोष्टींच्या योजना आखतो.

³¹जी माणसे चांगले आयुष्य जगली त्यांचे पांढरे केस म्हणजे वैभवाचा मुकुट आहे.

³²सहनशील असणे हे शक्तिमान सैनिक असण्यापेक्षा चांगले आहे. स्वतःच्या रागाला काबूत ठेवणे हे सबंध शहर आडल्या काबूत आणण्यापेक्षा चांगले आहे.

³³लोक निर्णय घेण्यासाठी फासे टाकतात. पण निर्णय नेहमी देवाकडून येतात.

17 मुबलक अन्नाने भरलेल्या भांडणयुक्त घरापेक्षा कोरड्या भाकराचा तुकडा शांतीने खाणे बरे!

²सेवकाचा हुशार मुलगा मालकाच्या आळशी मुलावर ताबा मिळविल. तो हुशार मुलगा मालकाचे सर्व काही घेईल.

³सोने आणि चांदी शुध्द करण्यासाठी आगीत टाकतात. लोकांची मने मात्र परमेश्वर शुध्द करतो.

⁴दुष्ट माणूस इतर लोक वाईट गोष्टी सांगतात त्या ऐकतो. जे लोक खोटे बोलतात ते खोटे ऐकतात सुध्दा.

⁵काही लोक गरीबांची थट्टा करतात. ज्यांच्यापुढे समस्या असतात त्यांना ते हसतात. या वरून असे दिसते की ते वाईट लोक, ज्या देवाने त्यांची निर्मिती केली त्या देवाचा आदर करीत नाहीत. त्यांना शिक्षा होईल.

⁶नातवंडे म्हाताऱ्या माणसांना आनंदी बनवतात. आणि मुलांना त्यांच्या आईवडिलांचा अभिमान असतो.

⁷मूर्खाने खूप बोलणे शहाणपणाचे नसते. तसेच राज्यकर्त्याने खोटे बोलणे शहाणपणाचे नसते.

⁸काही लोकांना कुठेही गेले तरी लाच म्हणजे दैवी मंत्र वाटते आणि ती कामही करते असे वाटते.

⁹एखाद्याने तुमचे काही वाईट केल्यानंतर जर तुम्ही त्याला क्षमा करू शकला तर तुम्ही मित्र बनू शकता. पण जर तुम्ही त्याची करणी सतत मनात ठेवली तर त्यामुळे मैत्रीत बाधा येईल.

¹⁰हुशार माणूस तंबी दिल्या बरोबर शिकतो. परंतु मूर्ख माणूस शंभर फटके मारल्यावरही शिकत नाही.

¹¹वाईट माणसाला केवळ चुकाच करायच्या असतात. शेवटी देव त्याला शिक्षा करायला देवदूत पाठवेल.

¹²मूर्खाला भेटण्यापेक्षा, जीवी पिल्ले चोरीला गेलीत अशा चवताळलेल्या अस्वलाच्या मादीला तोंड देणे बरे!

¹³जे लोक तुमच्यासाठी चांगल्या गोष्टी करतात त्यांच्यासाठी तुम्ही वाईट गोष्टी करू नका. तुम्ही जर तसे केलेत तर तुम्हाला आयुष्यभर संकटांना सामोर जावे लागेल.

¹⁴वादाला तोंड फोडणे हे धरणात भोक करण्यासारखे आहे. वाद मोठा होण्याच्या आतच तो बंद करा.

¹⁵दोषी नसणाऱ्याला शिक्षा करणे आणि दोषी असणाऱ्यांचे समर्थन करणे या दोन गोष्टी परमेश्वराला आवडत नाहीत.

¹⁶मूर्खांकडचा पैसा वाया जातो. का? कारण तो मूर्ख पैशाचा वापर शहाणा होण्यासाठी करत नाही.

¹⁷मित्र नेहमी प्रेम करतो. खरा भाऊ संकटाच्या वेळीसुध्दा मदत करतो.

¹⁸केवळ मूर्खच दुसऱ्या माणसाच्या कर्जाची हमी देईल.

¹⁹ज्या माणसाला वाद घालायला आवडतो त्याला पाप करायलाही आवडते. जर तुम्ही स्वतःचीच भलावण केली तर तुम्ही संकटांना आमंत्रण देता.

²⁰वाईट माणसाला नफा होणार नाही. जो माणूस खोटे बोलतो त्याच्यावर संकटे येतील.

²¹मूर्ख मुलगा असलेले वडील दुःखी होतील. मूर्खांचे वडील सुखी नसतील.

²²आनंद चांगल्या औषधासारखा असतो. पण दुःख हे आजारासारखे असते.

²³वाईट माणूस दुसऱ्यांना फसवण्यासाठी गुप्ततेने पैसे घेतो.

²⁴शहाणा माणूस नेहमी सर्वांत चांगली गोष्ट करण्याचा विचार करतो. पण मूर्ख माणूस दूरच्या जगाचे स्वप्न पाहतो.

²⁵मूर्ख मुलगा वडिलांसाठी दुःख आणतो आणि जिने त्याला जन्म दिला त्या आईसाठी वेदना आणतो.

²⁶काहीही चूक केली नसताना एखाद्याला शिक्षा करणे चूक आहे. जे नेते प्रामाणिक असतात त्यांना शिक्षा करणे चूक आहे.

²⁷शहाणा माणूस शब्द काळजीपूर्वक वापरतो. शहाणा माणूस लवकर रागावत नाही.

²⁸मूर्ख माणूस जर गप्प बसला तर तो सुध्दा शहाणा वाटतो. जर तो काही बोलला नाही तर तो शहाणा आहे असे लोकांना वाटते.

18 काही लोकांना इतरांभोवती राहायला आवडत नाही. त्यांना जे पाहिजे तेच ते करतात. आणि त्यांना जर कुणी उपदेश केला तर ते अस्वस्थ होतात.

²मूर्खाला इतरांपासून शिकायची इच्छा नसते. त्याला फक्त स्वतःच्याच कल्पना सांगायच्या असतात.

³लोकांना वाईट माणूस आवडत नाही. लोक त्या मूर्खाची चेष्टा करतात.

⁴शहाण्या माणसाचे शब्द शहाणपणाच्या खोल विहिरीतून उसळून वर येणाऱ्या पाण्यासारखे असतात.

⁵लोकांचा न्यायनिवाडा करताना तुम्ही न्यायी असायला हवे. जर तुम्ही दोषी माणसाला सोडून दिले तर ते चांगल्या लोकांवर अन्याय केल्यासारखे होईल.

⁶मूर्ख माणूस त्याच्या बोलण्यामुळे स्वतःवर संकट ओढवून घेतो. त्याचे शब्द भांडण सुरू करू शकतात.

⁷मूर्ख माणूस बोलतो तेव्हा स्वतःचाच नाश करून घेतो. त्याचेच शब्द त्याला अडचणीत आणतात

⁸लोकांना नेहमी अफवा ऐकायला आवडतात. ते पोटात जाणाऱ्या चांगल्या अन्नासारखे असते.

⁹जो माणूस कामात ढिला आणि मंद असतो. तो त्या गोष्टीचा कामाचा नाश करणाऱ्या माणसाइतकाच वाईट असतो.

¹⁰परमेश्वराच्या नावात खूप शक्ती आहे. तो बळकट बुरूजाप्रमाणे आहे. चांगले लोक त्यांच्याकडे जाऊ शकतात आणि सुरक्षित होतात.

¹¹श्रीमंती आपले रक्षण करेल असे श्रीमंतांना वाटते. ती बळकट किल्ल्याप्रमाणे आहे असे त्यांना वाटते.

¹²गर्विष्ठ माणसाचा लवकरच नाश होईल. पण विनम्र माणसाचा गौरव होईल.

¹³तुम्ही उत्तर देण्याचा प्रयत्न करण्यापूर्वी इतरांना त्यांचे बोलणे संपवू द्या. त्यामुळे तुम्ही गोंधळणार नाही आणि मूर्खही ठरणार नाही.

¹⁴आजारपणात माणसाचे मन त्याला जिवंत ठेवू शकते. पण जर आता सारे काही व्यर्थ आहे असे त्याला वाटत असेल तर सारीच आशा संपते.

¹⁵शहाण्या माणसाला नेहमी अधिक शिकायची इच्छा असते. तो माणूस नेहमी अधिक ज्ञान मिळवण्यासाठी लक्षपूर्वक ऐकत असतो.

¹⁶जर तुम्हाला महत्वाच्या माणसाला भेटायची इच्छा असेल तर त्याला नजरणा द्या. नंतर तुम्ही त्याला सहजपणे भेटू शकता.

¹⁷सुरुवातीला बोलणारा माणूस नेहमी बरोबर आहे असे तोपर्यंत वाटत असते, जोपर्यंत कुणीतरी येऊन त्याला प्रश्न विचारत नाही.

¹⁸दोन बलवान माणसे वाद घालत असली तर तो वाद चिड्ड्या टाकून सोडवणे चांगले.

¹⁹जर तुम्ही मित्राचा अपमान केल्यात तर त्याला परत जिंकणे हे बळकट तटबंदी असलेले शहर जिंकण्यापेक्षा कठीण असते. आणि वादविवाद लोकांना एकमेकांपासून राजवाड्याच्या प्रवेशद्वारांवरील आडव्या बळकट खांबांइतके दूर नेतात.

²⁰तुम्ही जे बोलता त्याचा तुमच्या आयुष्यावर परिणाम होतो. जर तुम्ही चांगले बोललात तर तुमच्या बाबतीत चांगल्या गोष्टी घडतील, जर तुम्ही वाईट बोललात तर वाईट गोष्टी घडतील.

²¹जीवन किंवा मरणही देणारे शब्द जीभ बोलू शकते. आणि ज्यांना बोलायला आवडते त्यांनी त्यांच्या

बोलण्याच्या परिणामाचा स्वीकार करायची तयारी ठेवली पाहिजे.

²²जर तुम्हाला बायको मिळाली, तर तुम्हाला चांगली गोष्ट मिळाली असे होईल. परमेश्वर तुमच्यावर खुश आहे असे ते दर्शवते.

²³गरीब माणूस मदतीची भीक मागेल. पण श्रीमंत माणूस उत्तर देतानासुद्धा मग्न असतो.

²⁴काही मित्रांबरोबर असणे आनंददायी असते. पण जवळचा मित्र भावापेक्षाही चांगला असतो.

19 गरीब आणि प्रामाणिक असणे हे खोटे बोलणारा आणि लोकांना फसवणारा मूर्ख माणूस असण्यापेक्षा चांगले असते.

²काही गोष्टींविषयी खूप उत्साह दाखविणे एवढेच पुरेसे नसते. तुम्ही काय करीत आहात ते तुम्हाला कळले पाहिजे. एखादी गोष्ट करण्यासाठी एकदम पुढे घुसू नये, नाही तर तुम्ही ती चुकीची कराल.

³माणसाचा स्वतःचा मूर्खपणा त्याच्या आयुष्याचा नाश करतो पण तो दोष मात्र परमेश्वराला देतो.

⁴जर एखादा माणूस श्रीमंत असेल त्याची संपत्ती त्याला खूप मित्र देते. पण जर माणूस गरीब असेल तर त्याचे सर्व मित्र त्याला सोडून जातात.

⁵जो माणूस दुसऱ्याबद्दल खोटे सांगेल त्याला शिक्षा होईल. तो माणूस खोटे सांगतो तो सुरक्षित राहाणार नाही.

⁶पुष्कळांना राज्यकर्त्यांबरोबर मैत्री करायची असते आणि जो माणूस नजरणे देतो त्याच्याबरोबर तर सर्वांनाच मैत्री करायची असते.

⁷माणूस जर गरीब असला तर त्याचे कुटुंबही त्याच्याविरुद्ध असते आणि त्याचे सगळे मित्र त्याच्यापासून दूर जातात. तो गरीब माणूस मदतीची याचना करतो. पण ते त्याच्या जवळपासही फिरकत नाहीत.

⁸जर एखाद्याचे स्वतःवर खूपच प्रेम असेल तर तो शहाणा होण्याचा प्रयत्न करील, तो समजून घेण्याचा खूप प्रयत्न करील आणि त्याला त्याचे बक्षिस मिळेल.

⁹जो माणूस खोटे बोलतो त्याला शिक्षा होईल. आणि जो खोटे बोलणे चालूच ठेवतो त्याचा सत्यानाश होईल.

¹⁰मूर्ख माणूस श्रीमंत असायला नको. ते गुलामाने राजपुत्रांवर राज्य करण्यासारखे आहे.

¹¹जर माणूस शहाणा असला तर त्याचा शहाणपणा त्याला सहनशीलता देतो. आणि तो जेव्हा चूक करणाऱ्यांना क्षमा करतो. तेव्हा तर ते खूपच चांगले असते.

¹²राजा रागावतो तेव्हा ते सिंहाच्या गर्जनेसारखे वाटते. पण तो जर तुमच्यावर खुश असला तर ते हळुवार पावसासारखे वाटते.

¹³मूर्ख मुलगा त्याच्या वडिलांचा सर्वनाश करू शकतो आणि वाद घालणारी बायको सतत टपटप पडणाऱ्या पाण्यासारखी चोड आणणारी असते.

¹⁴लोकांना त्यांच्या आई-वडिलांकडून घरे आणि पैसा मिळतो. पण चांगली बायको परमेश्वराकडून मिळालेला नजराणा आहे.

¹⁵आळशी माणसाला भरपूर झोप मिळेल पण तो खूप उपाशीही असेल.

¹⁶जर माणसाने कायद्याचे पालन केले तर तो स्वतःचेच रक्षण करतो. पण जर तो या गोष्टीला महत्त्व देत नसेल तर तो मारला जातो.

¹⁷गरीब माणसांना पैसे देणे हे परमेश्वराला कर्ज देण्यासारखे आहे. त्यांच्याशी दयेने वागल्याबद्दल परमेश्वर परतफेड करील.

¹⁸तुमच्या मुलाला शिकवा व तो चुकत असेल तर त्याला शिक्षा करा. तीच एक आशा आहे. तुम्ही जर हे करायला नकार दिला तर तुम्ही त्याला स्वतःचा नाश करायला मदत करीत आहात.

¹⁹जर एखाद्याला चटकन राग येत असेल तर त्याची किंमत त्याला चुकवावी लागते. जर तुम्ही त्याला त्याच्या संकटातून वाचवत राहिलात तर तो पुन्हा पुन्हा त्याच गोष्टी करील.

²⁰उपदेश एका आणि शिका. नंतर तुम्ही शहाणे व्हाल.

²¹माणूस बऱ्याच योजना आखतो. पण फक्त परमेश्वराच्याच योजना प्रत्यक्षात येतात.

²²लोक खरे आणि प्रामाणिक असावेत अशी इच्छा केली जाते, म्हणून खोटे असण्यापेक्षा गरीब असणे चांगले.

²³जो माणूस परमेश्वराचा आदर करतो त्याचे आयुष्य चांगले असते. आयुष्यात समाधानी असतो आणि त्याला संकटांची चिंता नसते.

²⁴आळशी माणूस स्वतःच्या भूकेसाठी करायच्या गोष्टी देखील करणार नाही. तो ताटातले अन्न तोंडात टाकायचे कामसुध्दा करित नाही.

²⁵जर एखादा माणूस स्वतःला इतरापेक्षा चांगला समजत असेल तर त्याला शिक्षा करायला पाहिजे. नंतर मूर्ख धडा शिकतील. शहाण्या माणसावर टीका केली तर तो शिकतो.

²⁶एखाद्याने वडिलांची चोरी केली आणि आईला घर सोडायला लावले तर तो खूप वाईट आहे. तो माणूस स्वतःला लाज आणतो आणि स्वतःचा अन्याय करतो.

²⁷तुम्ही जर सूचना ऐकायला नकार दिल्यात तर तुम्ही मूर्खासारख्या चुका करत राहाल.

²⁸जर साक्षीदार प्रामाणिक नसला तर योग्य न्याय असणार नाही. दुष्ट माणसांच्या बोलण्याने गोष्टी अधिक वाईट होतील. ²⁹जो माणूस स्वतःला इतरापेक्षा चांगला समजतो त्याला इतर लोक शिक्षा करतील. मूर्ख

माणसासाठी जी शिक्षा राखून ठेवली होती ती त्याला मिळेल.

20 द्राक्षारस आणि मद्य यामुळे लोकांचा स्वतः वरचा ताबा जातो. ते खूप जोरात बोलतात आणि फुशारकी मारायला लागतात. ते झिंगलेले असतात आणि मूर्खासारख्या गोष्टी करायला लागतात.

²राजाचा राग सिंहगर्जनेसारखा असतो. तुम्ही जर राजाला राग येऊ दिला तर तुम्ही तुमचे प्राणदेखील गमावू शकता.

³कुठलाही मूर्ख वादविवादाला सुरुवात करू शकतो. म्हणून जो वादविवादाला नकार देतो त्याचा तुम्ही आदर करू शकता.

⁴आळशी मनुष्य बी पेरायचादेखील आळस करतो. म्हणून हंगामाच्या वेळी तो अन्न शोधतो, पण त्याला काहीही मिळत नाही.

⁵चांगला उपदेश हा खोल विहिरीतून घेतलेल्या पाण्यासारखा असतो. परंतु शहाणा माणूस दुसऱ्याकडून शिकण्याचा आटोकाट प्रयत्न करतो.

⁶बरेच लोक आपण प्रामाणिक आणि प्रेमळ आहोत असे सांगतात. पण खरोखरच असा माणूस सापडणे कठीण असते.

⁷चांगला माणूस चांगले आयुष्य जगतो आणि त्याच्या मुलांना आशीर्वाद मिळतात.

⁸जेव्हा राजा बसून लोकांचा न्यायनिवाडा करतो तेव्हा त्याला स्वतःच्या डोळ्यांनी वाईट गोष्टी बघता येतात.

⁹कुठलाही माणूस आपण प्रयत्नांची पराकाष्ठा केली असे खरोखरच म्हणू शकेल का? मी पाप केले नाही असे कुणी खरोखर सांगू शकेल का? नाही.

¹⁰जे लोक चुकीची वजने आणि तराजू वापरून लोकांना फसवतात त्यांचा परमेश्वर तिरस्कार करतो.

¹¹लहान मूल सुध्दा आपल्या कृतीने आपण चांगले आहोत की वाईट ते दाखवू शकते. त्या मुलाकडे लक्षपूर्वक पाहून तो प्रामाणिक आणि चांगला आहे की नाही ते तुम्ही समजू शकता.

¹²आपल्याला बघायला डोळे आणि ऐकायला कान आहेत आणि ते परमेश्वरानेच आपल्यासाठी केले आहेत.

¹³जर तुम्हाला झोपायला आवडत असेल तर तुम्ही गरीब व्हाल. पण तुमच्या वेळेचा काम करून उपयोग करा आणि तुम्हाला भरपूर खायला मिळेल.

¹⁴एखादा माणूस तुमच्याकडून काही विकत घेतो तेव्हा तो म्हणतो, "हे योग्य नाही, याची किंमत फार आहे." नंतर तोच माणूस इतरांना जाऊन सांगतो की त्याने फार चांगला व्यवहार केला.

¹⁵सोने आणि हिरे माणसाला श्रीमंत बनवतात, परंतु जर एखाद्याला तो काय बोलतो आहे हे कळत असेल तर त्याची किंमत खूपच जास्त असते.

¹⁶तुम्ही जर दुसऱ्या माणसाच्या कर्जासाठी स्वतःला जामीन ठेवले तर तुम्ही तुमचे कपडे सुध्दा घालवून बसाल.

¹⁷तुम्ही जर फसवून कुठली गोष्ट घेतली तर ती चांगली आहे असे तुम्हाला कदाचित् वाटे. पण शेवटी ती कवडीमोलाचीच ठरेल.

¹⁸योजना आखण्याआधी चांगला सल्ला घ्या. तुम्हाला जर युध्द सुरू करायचे असेल तर मार्गदर्शनासाठी चांगल्या लोकांना शोधा.

¹⁹जे माणूस इतरांबद्दल काही गोष्टी सांगतो, त्यांच्यावर विश्वास ठेवणे शक्य नसते. म्हणून जो खूप बोलतो त्याच्याशी मैत्री करू नका.

²⁰जर एखादा माणूस त्याच्या आईविरुद्ध किंवा वडिलांविरुद्ध बोलला तर तो अंधार होणारा प्रकाश आहे.

²¹जर तुम्हाला सहज संपत्ती मिळाली असेल तर तिची तुम्हाला किंमत नसते.

²²जर कुणी तुमच्याविरुद्ध काही केले तर त्याला शिक्षा करायचा तुम्हीच प्रयत्न करू नका. परमेश्वरसाठी थांबा. शेवटी तोच तुम्हाला विजयी बनवेल.

²³काही लोक फसवी वजने आणि मापे वापरतात. ते त्याचा उपयोग लोकांना फसवण्यासाठी करतात. ते परमेश्वराला आवडत नाही. त्यामुळे त्याला आनंद होत नाही.

²⁴प्रत्येकाच्या बाबतीत जे काय घडते ते परमेश्वर ठरवतो. म्हणून आपल्या आयुष्यात काय घडणार आहे ते माणसाला कसे काय कळेल?

²⁵देवाला काही वस्तू देण्याचे वचन देण्याआधी विचार करा. नंतर तुम्ही तसे वचन द्यायला नको होते असे तुम्हाला वाटू शकेल.

²⁶दुष्ट लोक कोणते ते शहाणा राजाच ठरवील. आणि तो राजाच त्या लोकांना शिक्षा करील.

²⁷मनुष्याचा आत्मा परमेश्वरचा दीप होय. माणसाच्या मनात काय आहे ते परमेश्वराला कळू शकते.

²⁸राजा जरा प्रामाणिक आणि सत्यवचनी असला, तर तो त्याची सत्ता राखू शकतो. त्याचे खरे प्रेम त्याचे राज्य बळकट ठेवते.

²⁹आपण तरुण माणसाचे त्याच्या शक्तीबद्दल कौतुक करतो. पण आपण वृद्धाला त्याच्या पांढऱ्या केसांमुळे मान देतो. त्यावरून तो पूर्ण आयुष्य जगला हे दिसते.

³⁰आपल्याला शिक्षा झाली तर आपण चुका करणे थांबवू. दुःख माणसाला बदलू शकते.

21 शेतकरी शेताला पाणी देण्यासाठी खड्डे खणतात. पाण्याला दिशा देण्यासाठी ते वेगवेगळे खड्डे बुजवतात. त्याच रीतीने परमेश्वर राजाच्या मनावर ताबा मिळवतो. राजाने जिथे जावे असे परमेश्वराला वाटते तिथे परमेश्वर त्याला नेतो.

²माणूस जे जे करतो ते सर्व बरोबर आहे असे त्याला वाटते. पण लोक काही गोष्टी करतात या मागची खरी कारणे योग्य की अयोग्य ते परमेश्वरच ठरवतो.

³ज्या गोष्टी योग्य व न्यायी आहेत त्याच करा. बळी अर्पण करण्यापेक्षा अशा गोष्टीच परमेश्वराला आवडतात.

⁴गर्विष्ठ दृष्टी व गर्विष्ठ विचार पापरूप आहेत. माणूस पातकी आहे हेच ते दर्शवितात.

⁵काळजीपूर्वक केलेल्या योजनांमुळे फायदा होतो. पण जर तुम्ही काळजी घेतली नाही आणि घाई घाईत गोष्टी केल्या तर तुम्ही गरीब व्हाल.

⁶जर तुम्ही श्रीमंत होण्यासाठी लबाडी केली तर तुमची संपत्ती लवकरच नाहीशी होईल आणि तुमची संपत्तीच तुम्हाला मरणाने मार्ग दाखवील.

⁷दुष्ट लोक ज्या वाईट गोष्टी करतात त्या त्यांचा नाश करतील. ते लोक योग्य गोष्टी करायला नकार देतात.

⁸वाईट लोक नेहमी दुसऱ्यांना फसवायचा प्रयत्न करतात. पण चांगले लोक विश्वासू आणि न्यायी असतात.

⁹सतत वाद घालणाऱ्या बायकोबरोबर घरात राहण्यापेक्षा घराच्या छतावर राहणे अधिक चांगले.

¹⁰दुष्ट लोकांना नेहमी वाईट गोष्टी करायच्या असतात आणि ते लोक त्यांच्या भोवतालच्या लोकांना दया दाखवत नाहीत.

¹¹जे लोक देवाची चेष्टा करतात त्यांना शिक्षा करा म्हणजे मूर्ख लोक धडा शिकतील. ते शहाणे होतील आणि नंतर त्यांना अधिकाधिक ज्ञान मिळेल.

¹²देव चांगला आहे. दुष्ट लोक काय करतात ते देवाला माहीत आहे आणि तो त्यांना शिक्षा करील.

¹³जर एखाद्याने गरीब लोकांना मदत करायला नकार दिला तर जेव्हा त्याला मदतीची गरज भासेल तेव्हा त्याला ती मिळणार नाही.

¹⁴जर एखादा माणूस तुमच्यावर रागावला असला तर त्याला खाजगीरित्या एक भेट द्या. गुप्त भेट राग थोपवते.

¹⁵योग्य न्याय चांगल्या लोकांना आनंदी बनवतो. पण तोच दुष्ट लोकांना घाबरतो.

¹⁶जर एखाद्याने शहाणपणाचा मार्ग सोडला तर तो विनाशाकडे जातो.

¹⁷जर एखाद्याला मजा करणे हेच अत्यंत महत्वाचे वाटत असेल तर तो गरीब होईल. जर त्या माणसाला द्राक्षारस आणि अन्न खूप आवडत असेल तर तो कधीही श्रीमंत होणार नाही.

¹⁸दुष्ट लोक चांगल्या माणसांवर जे अत्याचार करतात त्याची किंमत त्यांना मोजावी लागते. जे लोक अप्रामाणिक असतात त्यांना प्रामाणिक लोकांवर केलेल्या अत्याचाराची किंमत मोजावी लागते.

¹⁹वाद घालणाऱ्या रागीट बायकोबरोबर राहण्यापेक्षा वाळवंटात राहणे अधिक चांगले.

²⁰शहाणा माणूस त्याला लागणाऱ्या गोष्टी साठवून ठेवतो. पण मूर्ख माणूस त्याला मिळालेल्या वस्तू लगेच संपवून टाकतो.

²¹जो माणूस नेहमी प्रेम आणि दया दाखवायचा प्रयत्न करतो त्याला चांगले आयुष्य, संपत्ती आणि मान मिळेल.

²²शहाण्या माणसाला जवळ जवळ सगळ्या गोष्टी येतात. बलदंड माणसे ज्याचा बचाव करीत आहेत अशा शहरावर तो हल्ला करू शकतो आणि जी भिंत त्यांचे रक्षण करील असा त्यांना विश्वास वाटतो, तिचाही तो नाश करू शकतो.

²³माणसाने जर आपण काय बोलतो याची काळजी घेतली तर तो बऱ्याच संकटांतून सुटू शकेल.

²⁴गर्वित माणसाला आपण इतरापेक्षा चांगले आहेत असे वाटत असते. तो वाईट आहे हे तो आपल्या करणीने दाखवतो.

²⁵⁻²⁶आळशी माणूस अधिकांचा हव्यास धरून आपला नाश करून घेतो. तो स्वतःचा नाश करतो कारण तो त्या गोष्टींसाठी कष्ट करायला नकार देतो पण चांगला माणूस दान देतो कारण त्याच्याकडे भरपूर असते.

²⁷वाईट लोक जेव्हा, त्याला बळी अर्पण करतात तेव्हा परमेश्वर आनंदी नसतो. खास करून त्यावेळी, ज्यावेळी वाईट लोक त्याच्याकडून काहीतरी घेण्याचा प्रयत्न करतात.

²⁸जो माणूस खोटे बोलतो त्याचा सर्वनाश होतो. जो कोणी ते खोटे बोलणे ऐकेल त्याचा पण नाश होईल.

²⁹चांगल्या माणसाला त्याचे नेहमी बरोबर असते हे माहीत असते. पण दुष्ट माणसाला तसा आव आणावा लागतो.

³⁰परमेश्वर ज्याच्या विरुद्ध आहे अशी योजना यशस्वी करून दाखविणारा एकही शहाणा माणूस नाही.

³¹लोक युध्दासाठी घोड्यांसकट सर्व तयारी करू शकतात, पण परमेश्वराने त्यांना विजय मिळवून दिल्याखेरीज ते युध्द जिंकू शकत नाहीत.

22 आदरणीय असणे हे श्रीमंत असण्यापेक्षा अधिक चांगले. चांगले नाव असणे हे सोन्या चांदीपेक्षा अधिक महत्त्वाचे आहे.

²गरीब लोक आणि श्रीमंत लोक सारखेच असतात. सर्वांना परमेश्वरानेच निर्माण केले आहे.

³शहाण्या लोकांना संकट येताना दिसते आणि ते वाटेतून बाजूला होतात. पण मूर्ख लोक सरळ संकटात जातात आणि त्यामुळे सोसत राहातात.

⁴परमेश्वराला मान द्या आणि विनम्र राहा. नंतर तुम्हाला संपत्ती, मान आणि खरे जीवन मिळेल.

⁵वाईट लोक अनेक संकटांच्या जाळ्यात अडकले आहेत. पण जो माणूस आपल्या आत्म्याची काळजी करतो तो संकटांपासून दूर राहतो.

⁶लहान मुलाला जगण्याचा योग्य मार्ग लहानपणीच शिकवा. मग तो जेव्हा मोठा होईल तेव्हा त्याच मार्गाने जगे.

⁷गरीब लोक श्रीमंतांचे गुलाम असतात. जो माणूस कर्ज घेतो तो जो कर्ज देतो त्याचा गुलाम असतो.

⁸जो माणूस संकटे पसरवतो तो संकटांचे पीक घेतो. आणि शेवटी त्या माणसाचा नाश होईल त्याने इतरांना दिलेल्या त्रासांमुळेच त्या माणसाचा नाश होईल.

⁹जो मनुष्य स्वखुशीने आनंदाने देतो त्याला आशीर्वाद मिळेल. कारण तो आपले अन्न गरिबांबरोबर वाटून खातो.

¹⁰जर एखादा माणूस स्वतःला इतरापेक्षा चांगला समजत असेल तर त्याला जबरदस्तीने जायला भाग पाडा. जेव्हा तो माणूस जाईल तेव्हा त्याच्याबरोबर संकटही जाईल. नंतर वाद आणि फुशारक्याही बंद होतील.

¹¹जर तुम्ही शुद्ध मनावर आणि प्रेमळ शब्दांवर प्रेम करीत असाल तर राजाही तुमचा मित्र होईल.

¹²जे लोक परमेश्वराला ओळखतात त्यांच्यावर तो नजर ठेवतो आणि त्यांचे रक्षण करतो. पण जे त्याच्याविरुद्ध जातात त्यांचा तो नाश करतो.

¹³आळशी माणूस म्हणतो, "मी आता कामाला जाऊ शकत नाही. बाहेर सिंह आहे आणि तो मला खाईल."

¹⁴व्यभिचाराचे पाप हा एक सापळा आहे. जो माणूस या सापळ्यात अडकतो त्याच्यावर परमेश्वर खूप रागावतो.

¹⁵मुले मूर्खपणाच्या गोष्टी करीत असतात. पण तुम्ही जर त्यांना शिक्षा केली तर त्या गोष्टी न करायलाही ते शिकतील.

¹⁶या दोन गोष्टी तुम्हाला गरीब बनवतील. स्वतःला श्रीमंत बनवण्यासाठी गरीबांना त्रास देणे आणि श्रीमंतांना नजराणे देणे.

शहाणपणाच्या तीस म्हणी

¹⁷मी काय सांगतो ते ऐका. मी तुम्हाला विद्वानांनी जे सांगितले ते शिकवतो. या शिकवणीपासून शिका. ¹⁸तुम्ही जर या म्हणी लक्षात ठेवल्या तर ते तुमच्या दृष्टीने फार चांगले होईल. तुम्ही जर हे शब्द म्हणू शकलात तर तुम्हाला त्यांची मदत होईल. ¹⁹मी तुम्हाला आता या गोष्टी शिकवेन. तुम्ही परमेश्वरावर विश्वास ठेवावा अशी माझी इच्छा आहे. ²⁰मी तुमच्यासाठी तीस म्हणी लिहिल्या. हे शब्द म्हणजे उपदेश आणि शहाणपण आहे. ²¹हे शब्द तुम्हाला खऱ्या आणि महत्त्वाच्या गोष्टी सांगतील. नंतर तुम्ही तुमच्याकडे पाठवलेल्यांना ज्यांनी तुम्हाला विचारले त्यांना तुम्ही चांगली उत्तरे देऊ शकता.

-/-

²²गरिबांची चोरी करणे सोपे असते. पण ते करू नका आणि न्यायालयात या गरीब लोकांचा फायदा घेऊ नका.

²³परमेश्वर त्यांच्या बाजूला आहे. तो त्यांना साहाय्य करतो

आणि त्यांच्याकडून ज्यांनी वस्तू घेतल्या त्या वस्तू तो परत घेईल.

-2-

²⁴जो खूप लवकर रागावतो त्या माणसाशी मैत्री करू नका. जो पटकन वेडा होतो त्या माणसानजवळ जाऊ नका. ²⁵जर तुम्ही गोलत तर तुम्ही त्याच्यासारखेच व्हायला शिकाल. आणि तुमच्यावरही त्याच्यावर येतात तशीच संकटे येतील.

-3-

²⁶दुसऱ्याच्या कर्जासाठी जामीन राहाण्याचे वचन देऊ नका. ²⁷जर तुम्ही त्याचे कर्ज फेडू शकला नाही, तर तुम्ही तुमच्या जवळचे सर्व घालवून बसाल. तुमचे झोपायचे अंधरुण तुम्ही का घालवता?

-4-

²⁸खूप पूर्वी तुमच्या पूर्वजांनी जमीन-जायदादीची आखून दिलेली रेषा पुसू नका.

-5-

²⁹जर एखादा माणूस त्याच्या कामात तरबेज असला तर तो राजांची चाकरी करण्यायोग्य असतो. त्याला बिनमहत्वाच्या लोकांसाठी काम करावे लागणार नाही.

-6-

23 जेव्हा तुम्ही महत्वाच्या लोकांबरोबर बसता आणि खाता तेव्हा तुम्ही कुणाबरोबर आहात याचे भान ठेवा. ²जरी तुम्हाला खूप भूक लागलेली असली तरी कधीही जास्त खाऊ नका. ³आणि तो जे चांगले पदार्थ वाढतो तेही जास्त खाऊ नका. तो कदाचित् एखादा डाव असू शकेल.

-7-

⁴श्रीमंत होण्याचा प्रयत्न करताना तब्येतीची हेळसांड करू नका. तुम्ही शहाणे असाल तर धीर धराल. ⁵पैसे फार लवकर जातो. जणूकाही त्याला पंख फुटतात आणि तो पक्ष्यासारखा उडून जातो.

-8-

⁶स्वार्थी माणसाबरोबर खाऊ नका. आणि त्याला जे खास भोजन आवडते त्यापासून दूर राहा. ⁷जो नेहमी किंमतीचा विचार करणारा माणूस आहे. तो कदाचित् तुम्हाला म्हणेल, 'खा आणि प्या' पण त्याला ते खरोखरच हवे आहे असे नाही. ⁸आणि तुम्ही जर त्याचे अन्न खाल्ले तर तुम्ही आजारी पडाल आणि तुम्हाला शरम वाटे.

-9-

⁹मूर्खाला शिकवायचा प्रयत्न करू नका. तो तुमच्या शहाणपणाच्या शब्दांची थट्टा करील.

-10-

¹⁰जुनी जमीन जायदादीची रेषा कधीही सरकवू नका. आणि निराधार मुलाची जमीन कधीही बळकावू नका. ¹¹परमेश्वर तुमच्या विरुद्ध जाईल. परमेश्वर शक्तिशाली आहे आणि तो त्या निराधार मुलाचे रक्षण करील.

-11-

¹²तुमच्या शिक्षकाचे ऐका आणि जेवढे शिकता येईल तेवढे शिका.

-12-

¹³गरज पडेल तेव्हा मुलाला नेहमी शिक्षा करा. तुम्ही त्याला चापट मारली तर त्याला ती लागणार नाही. ¹⁴चापटी मारून तुम्ही त्याला मृत्यूपासून वाचवू शकाल.

-13-

¹⁵मुला, तू जर शहाणा झालास तर मी खूप आनंदी होईन. ¹⁶तू योग्य गोष्टी बोलू लागलास, तू योग्य गोष्टी बोलताना मी ऐकले तर मला खूप आनंद होईल.

-14-

¹⁷दुष्ट लोकांचा मत्सर करू नका. पण परमेश्वराचा आदर करण्यासाठी नेहमीच प्रयत्नांची पराकाष्ठा करा. ¹⁸आशेला नेहमीच जागा असते. आणि ती आशा अमर आहे.

-15-

¹⁹म्हणून मुला, लक्ष दे आणि शहाणा हो. योग्य रीतीने जगण्याची काळजी घे. ²⁰खूप खाणाऱ्या आणि खूप द्राक्षारस पिणाऱ्या लोकांशी मैत्री करू नकोस ²¹जे लोक खूप खातात आणि पितात ते गरीब होतात. ते फक्त खातात, पितात आणि झोपतात आणि लवकरच त्यांच्याजवळ काहीही उरत नाही.

-16-

²²तुझे वडील तुला ज्या गोष्टी सांगतात त्या ऐक. तुझ्या वडिलांशिवाय तू कधीही जन्माला आला नसतास. तुझी आई म्हातारी झाली तरी तिचा आदर कर. ²³सत्य, शहाणपण, शिक्षण आणि समजूतदारपणा या गोष्टी पैसे मोजून घेण्याइतक्या मौल्यवान आहेत. आणि त्यांचे मूल्य त्या विकून टाकता न येण्याइतके अधिक आहे. ²⁴चांगल्या माणसाचे वडील खूप आनंदी असतात. एखाद्याचे मूल जर शहाणे असेल तर ते खूप आनंद देते. ²⁵म्हणून तुमच्या

आई-वडिलांना तुमच्याबरोबर आनंदी होऊ द्या. तुमच्या आईला आनंद घेऊ द्या.

-17-

²⁶मुला, मी जे सांगतो ते लक्षपूर्वक ऐक. माझे आयुष्य तुझ्यासमोर उदाहरणादाखल राहू दे. ²⁷वेश्या आणि वाईट स्त्रिया म्हणजे सापळे आहेत. त्या खोल विहिरीसारख्या आहेत. त्यातून कधीही बाहेर पडता येत नाही. ²⁸वाईट स्त्री चोरासारखी तुमची वाट बघत असते. आणि ती पुष्कळ पुरुषांना पाप करायला लावते.

-18-

²⁹⁻³⁰जे लोक खूप द्राक्षारस पितात आणि कडक मद्य घेतात, त्यांच्याकरता ते खूप वाईट आहे. ते लोक खूप भांडणे आणि वाद-विवाद करतात. त्यांचे डोळे पण लाल असतात. ते अडखळतात आणि पडतात. ही सगळी संकटे त्यांना टाळता आली असती.

³¹म्हणून द्राक्षारसापासून सावध राहा. तो सुंदर आणि लाल दिसतो. तो पेल्यात चकाकतो आणि तुम्ही पिता तेव्हा तो अगदी सरळपणे जातो. ³²पण शेवटी तो सापासारखा चावतो.

³³द्राक्षारसामुळे तुम्ही चित्रविचित्र गोष्टी बघायला लागता. तुमचे मन गोंधळून जाते. ³⁴तुम्ही जेव्हा झोपता तेव्हा तुम्ही खवळलेल्या समुद्रावर आहात असे तुम्हाला वाटेल आपण जहाजावर झोपलो आहोत असे तुम्हाला वाटेल. ³⁵तुम्ही म्हणाल, "त्यांनी मला मारले पण मला ते कळलेसुद्धा नाही. त्यांनी मला खूप मारले पण मला ते आठवत नाही. आता मी जागा होऊ शकत नाही. मला आणखी प्यायला द्या."

-19-

24 वाईट लोकांचा मत्सर करू नका. त्यांच्याबरोबर तुमचा वेळ वाया घालवू नका. ²ते त्यांच्या मनात वाईट गोष्टी करण्याच्या योजना आखत असतात. ते फक्त त्रास देण्याच्या गोष्टी बोलत असतात.

-20-

³चांगली घरे शहाणपण आणि समजूनदारपणा यावर आधारलेली असतात. ⁴आणि सर्व मौल्यवान आणि प्रसन्न करणाऱ्या संपत्तीने खोल्या भरल्या जातात.

-21-

⁵शहाणपण माणसाला अधिक सामर्थ्यवान बनवते. ज्ञान माणसाला शक्ती देते. ⁶युध्द सुरू करण्याआधी तुम्ही काळजीपूर्वक योजना आखली पाहिजे. तुम्हाला जर (युध्द) जिंकायचे असेल तर तुम्हाला अनेक चांगले मार्गदर्शक हवेत.

-22-

⁷मूर्ख लोकांना शहाणपण कळू शकत नाही. आणि लोक जेव्हा महत्वाच्या गोष्टींची चर्चा करतात तेव्हा मूर्ख माणूस काहीही बोलू शकत नाही.

-23-

⁸जर तुम्ही नेहमी त्रास देण्याच्याच योजना आखत असाल तर लोकांना तुम्हीच त्रास देणारे आहात हे कळेल आणि ते तुमचे ऐकणार नाहीत. ⁹मूर्ख माणूस ज्या गोष्टी करायच्या ठरवतो ते पाप असते. जो स्वतः ला इतरांपेक्षा चांगला समजतो त्याचा लोक तिरस्कार करतात.

-24-

¹⁰जर तुम्ही संकटाच्या वेळी दुर्बल असाल तर तुम्ही खरोखरच दुर्बल आहात.

-25-

¹¹जर लोक एखाद्याला ठार मारण्याचे ठरवीत असतील तर तुम्ही त्याला वाचवायला हवे. ¹²"माझा त्याच्याशी काही संबंध नाही" असे तुम्ही म्हणू शकत नाही. परमेश्वराला सर्व माहीत असते. आणि तुम्ही काही गोष्टी का करता ते त्याला माहीत असते. परमेश्वर तुमच्यावर लक्ष ठेवतो. त्याला सर्व कळते. आणि तुम्ही ज्या गोष्टी करता त्याबद्दल परमेश्वर तुम्हाला बक्षीस देईल.

-26-

¹³मुला, मद्य खा, तो चांगला असतो. मद्याच्या पोळ्यामधला मद्य गोड असतो. ¹⁴त्याचप्रमाणे शहाणपण तुमच्या आत्म्यासाठी चांगले असते. तुमच्या जवळ शहाणपण असेल तर तुमच्या जवळ आशाही असेल आणि तुमची आशा कधीही मावळणार नाही.

-27-

¹⁵चांगल्या माणसाकडून काही चोरू पाहणाऱ्या किंवा त्याचे घर बळकावू पाहणाऱ्या चोरासारखे होऊ नका. ¹⁶चांगला माणूस जर सात वेळा पडला तर तो पुन्हा उभा राहतो. पण वाईट लोकांचा संकटात नेहमी पराभव होईल.

-28-

¹⁷तुमचा शत्रू संकटात असतो तेव्हा आनंद मानू नका. तो पडतो तेव्हा आनंदून जाऊ नका. ¹⁸जर तुम्ही तसे केलेत तर परमेश्वर ते बघेल आणि परमेश्वराला तुमच्याविषयी आनंद वाटणार नाही. नंतर परमेश्वर कदाचित् तुमच्या शत्रूला मदत करील.

-29-

¹⁹दुष्ट लोकांना तुम्हाला काळजीत पडायला लावू देऊ नका आणि दुष्टांचा मत्सर करू नका. ²⁰या दुष्ट लोकांना आशा नसते. त्यांचा प्रकाश काळोख होईल.

-30-

²¹मुला, परमेश्वराचा आणि राजाचा आदर कर. आणि जे लोक त्यांच्या विरुद्ध आहेत त्यांच्यात सामील होऊ नकोस. ²²का? कारण त्या प्रकारच्या माणसांचा लगेच नाश होऊ शकतो. देव आणि राजा त्यांच्या शत्रूसाठी किती संकटे निर्माण करू शकतात हे तुम्हाला माहीत नाही.

आणखी नीतिसूत्रे

²³हे शहाण्या माणसाचे शब्द आहेत. न्यायाधीशाने अगदी न्यायी असले पाहिजे. एखादा माणूस त्याच्या माहितीतला आहे म्हणून त्याला त्याने पाठिंबा देऊ नये. ²⁴जर न्यायाधीशाने अपराधी माणसाला 'तू जाऊ शकतोस' असे सांगितले तर लोक त्याच्याविरुद्ध जातील. आणि राष्ट्रे त्याच्याविरुद्ध वाईट गोष्टी बोलतील. ²⁵पण जर न्यायाधीशाने अपराध्याला शासन केले तर सर्व लोक आनंदी होतील. ²⁶खरे उत्तर सर्वांना आनंदी करते. ते ओठावरच्या चुंबनासारखे वाटते.

²⁷शेतात पेरणी करण्याआधी तुमचे घर बांधू नका. धान्य पिकवण्याची तुमची तयारी आहे याची आधी खात्री करा. मग घर बांधा.

²⁸काही चांगले कारण असल्याशिवाय कुणाच्याही विरुद्ध बोलू नका. खोटे सांगू नका.

²⁹त्याने मला दुःख दिले म्हणून मीही त्याला तसेच करीन. त्याने मला त्रास दिला म्हणून मी त्याला शिक्षा करीन." असे म्हणू नका.

³⁰मी आळशी माणसाच्या शेताजवळून जात होतो. मी शहाणा नसलेल्या माणसाच्या द्राक्षाच्या मळ्याजवळून जात होतो. त्या ³¹शेतात सगळीकडे तण माजले होते. शुल्लक वनस्पती तिथे वाढत होत्या. आणि शेताभोवतालची भिंत तुटली होती आणि पडायला आली होती. ³²मी ते बघितले आणि त्याचा विचार करू लागलो. व नंतर त्या गोष्टीपासून मी धडा शिकलो. ³³"थोडीशी झोप, थोडी विश्रांती, हाताची घडी आणि वामकुक्षी." ³⁴या गोष्टी तुम्हाला लवकरच गरीब करतील. तुमच्याकडे काहीही नसेल चोर घर फोडून घरात आला आणि सारे काही घेऊन गेल्यासारखे ते असेल.

शलमोनाची आणखी नीतिसूत्रे

25 ही शलमोनाची आणखी काही नीतिसूत्रे आहेत. यहूदाचा राजा हिच्कीया याच्या नोकरांनी या शब्दांची नक्कल केली.

²काही गोष्टी आपल्याला माहित नसाव्यात अशी देवाची इच्छा असते. या गोष्टी आपल्यापासून लपवून ठेवायचा देवाला हक्क आहे. पण राजा ज्या गोष्टी शोधून काढतो त्याबद्दल त्याला मान मिळतो.

³आकाश उंच आपल्या डोक्यावर आहे आणि जमीन आपल्या पायाखाली. राजांच्या मनाचेही तसेच आहे. आपण ते समजू शकत नाही.

⁴चांदीतल्या निरुपयोगी वस्तू काढून ती शुध्द केली तर कामगार त्यापासून सुंदर वस्तू बनवू शकतो. ⁵त्याचप्रमाणे राजापासून त्याचे दुष्ट उपदेशक दूर केले तर चांगुलपणा त्याचे राज्य भक्कम करील.

⁶राजासमोर स्वतःची फुशारकी मारू नका. आपण प्रसिध्द आहोत असे म्हणू नका. ⁷राजाने स्वतःच तुम्हाला आमंत्रण दिलेले अधिक चांगले. पण तुम्ही स्वतः होऊनच गेलात तर इतर लोकांसमोर तुम्हाला गोंधळल्यासारखे होईल.

⁸तुम्ही काही बघितले असेल तर त्याबद्दल न्यायाधीशाला सांगण्याची घाई करू नका. तुम्ही चुकत आहात हे दुसऱ्याने सिध्द केले तर तुम्ही गोंधळून जाल.

⁹जर तुमचे आणि दुसऱ्या माणसाचे एकमत होत नसेल तर काय करायचे ते आपसात ठरवा आणि दुसऱ्याच्या गुप्त गोष्टी कुणाला सांगू नका. ¹⁰तुम्ही जर त्या सांगितल्या तर तुम्हाला लाज वाटे. आणि तुमचे वाईट झालेले नाव तुम्ही कधीही घालवू शकणार नाही.

¹¹तुम्ही जर योग्य वेळी चांगली गोष्ट सांगितली तर ते चांदीच्या तबकातले सोन्याचे सफरचंद असेल.

¹²जर शहाण्या माणसाने तुम्हाला समज दिली असेल तर ती शुध्द सोन्याच्या अंगठ्यापेक्षा किंवा दागिन्यांपेक्षा अधिक किंमती असल.

¹³विश्वासू दूताची किंमत ज्यांनी त्याला पाठविले असेल त्यांच्या इतकीच असते. तो उन्हाळ्यातील हंगामाच्या दिवसांतल्या थंडगार पाण्यासारखा आहे.

¹⁴जे लोक भेटी देण्याचे वचन देतात पण देत मात्र कधीच नाहीत ते पाऊस न आणणारे ढग आणि वारा यांसारखे आहेत.

¹⁵धीराचे बोलणे माणसाच्याच काय पण राजाच्या विचारातही बदल करू शकते. हळूवार बोलणे फार परिणामकारक असते.

¹⁶मध चांगला असतो पण तो खूप खाऊ नका. तुम्ही जर तो खूप खाल्लात तर तुम्हाला त्याचा तिटकारा येईल.

¹⁷त्याचप्रमाणे तुमच्या शेजाऱ्याच्या घरात सारखे जाऊ नका. जर तुम्ही सारखे गेलात तर तो तुमचा तिरस्कार करायला लागेल.

¹⁸जे माणूस खरे सांगत नाही तो धोकादायक असतो. तो सोटा, तलवार किंवा तीक्ष्ण बाण यांसारखा असतो.

¹⁹खोटे बोलणाऱ्यावर संकटकाळी विश्वास टाकू नका. तो माणूस दुखणाऱ्या दातासारखा वा जायबंदी

झालेल्या पायासारखा असतो. तुम्हाला त्याची तेव्हा सर्वांत जास्त गरज असते तेव्हाच तो तुम्हाला इजा करत असतो.

²⁰दुःखी माणसासमोर आनंदी गीत गाणे हे त्याला थंडी वाजत असताना त्याच्या अंगावरील कपडे काढून टाकण्यासारखे आहे. ते सोड्यात शिरका मिसळण्यासारखे आहे.

²¹तुमचा शत्रू जर भुकेला असला तर त्याला खायला अन्न द्या. तो जर तहानेला असला तर त्याला प्यायला पाणी द्या. ²²तुम्ही जर असे केलेत तर त्याला लाज वाटे. त्याच्या डोक्यावर जळते निखारे टाकल्यासारखे ते असेल. आणि परमेश्वर तुम्हाला बक्षीस देईल कारण तुम्ही तुमच्या शत्रूशी चांगले वागलात.

²³उत्तरेकडून वाहणारा वारा पाऊस आणतो त्याचप्रमाणे चुगल्या राग आणतात.

²⁴वाद घालणाऱ्या बायकोबरोबर घरात राहाण्यापेक्षा छपरावर राहाणे अधिक चांगले.

²⁵खूप लांबच्या स्थळाहून आलेली, चांगली बातमी ही तुमच्या नहानलेल्या जीवाला थंडगार पाण्यासारखी असते.

²⁶जर चांगला माणूस दुबळा झाला आणि वाईट माणसाचा मार्ग आक्रमू लागला तर ते चांगल्या पाण्यात माती कालवल्यासारखे असते.

²⁷जर तुम्ही खूप मध खाल्ल्यात तर तो तुमच्यासाठी योग्य नाही. त्याचप्रमाणे स्वतःसाठी खूप मानमरातब घेण्याचा प्रयत्न करू नका.

²⁸जर माणूस स्वतःवर ताबा मिळवू शकत नसेल तर तो तटबंदी मोडून पडलेल्या शहरासारखा आहे.

मूर्खाबद्दलची नीतिसूत्रे

26 उन्हाळ्यात बर्फ पडायला नको आणि पीक कापणीच्यावेळी पाऊस पडायला नको असतो. त्याचप्रमाणे लोकांनी मूर्खांचा आदर करायला नको.

¹एखाद्याने तुमच्या बाबतीत काही वाईट घडावे असे म्हटले तर काही काळजी करू नका. तुम्ही जर काही चूक केली नसेल तर काहीच वाईट घडणार नाही. अशा माणसाचे शब्द तुमच्या जवळून उडून जाणाऱ्या व कधीच न थांबणाऱ्या पक्ष्याप्रमाणे असतात.

³घोड्याला चाबकाचे फटकारे लागतात. बैलाच्या नाकात वेसन घालावी लागते आणि मूर्खाला खरपूस मार द्यावा लागतो.

⁴एक वाईट परिस्थिती: मूर्खाने जर तुम्हाला मूर्खासारखा प्रश्न विचारला तर मूर्खासारखे उत्तर देऊ नका. नाहीतर तुम्ही सुध्दा मूर्खासारखेच दिसाल. ⁵पण मूर्खाने जर मूर्ख प्रश्न विचारला तर तुम्हीही त्याला मूर्ख उत्तर द्या. नाहीतर तो मूर्ख आपण खूप हुशार आहोत असे समजेल.

⁶तुमचा निरोप द्यायला मूर्खाला कधीही सांगू नका. तुम्ही जर तसे केलेत तर ते तुमचे पाय कापून

टाकल्यासारखे होईल. संकटाला आमंत्रण दिल्यासारखे होईल.

⁷मूर्ख जेव्हा शहाण्यासारखे बोलायचा प्रयत्न करतो तेव्हा ते लंगड्याने चालण्याचा प्रयत्न केल्यासारखे वाटते.

⁸मूर्खाला आदर दाखवणे हे गोफणीला दगड बांधण्यासारखे आहे.

⁹मूर्ख जेव्हा काहीतरी शहाणपणाचे बोलण्याचा प्रयत्न करतो तेव्हा ते झिंगलेल्या माणसाने हातात रूतलेला काटा काढण्याचा प्रयत्न केल्यासारखे वाटते.

¹⁰मूर्खाला किंवा वाटेवरच्या कोणालाही मोलाने काम करायला सांगणे धोकादायक असू शकते. त्यामुळे कोणाला इजा होईल ते सांगता येणार नाही.

¹¹कुत्रा अन्न खातो. नंतर त्याला बरे वाटेनासे होते आणि तो उलटी करतो. कुत्रा नंतरही ते ओकलेले पुन्हा खातो. मूर्ख माणूसही असाच असतो. तो मूर्खासारख्या गोष्टी पुन्हा पुन्हा करतो.

¹²जर एखादा माणूस शहाणा नसताना स्वतःला शहाणा समजत असेल तर तो मूर्खपेक्षाही वाईट आहे.

आळशी माणसाची नीतिसूत्रे

¹³आळशी माणूस म्हणतो, "मी माझे घर सोडू शकत नाही. रस्त्यात सिंह आहे."

¹⁴आळशी माणूस दारासारखा असतो. दार जसे बिजागरीवर मागे पुढे हलते तसा तो अंधरुणावर हलत असतो. तो इकडे तिकडे कुठेही जात नाही.

¹⁵आळशी माणूस स्वतःचे अन्न उचलून तोंडात घालण्यातदेखील आळशीपणा करतो.

¹⁶आळश्याला आपण खूप हुशार आहोत असे वाटते. सात माणसे त्यांच्या कल्पनांसाठी योग्य कारणे देऊ शकतात. त्यांच्यापेक्षाही आपण हुशार आहोत असे त्याला वाटते.

¹⁷दोन माणसांच्या वादातला भाग बनणे हे फार धोकादायक असते. ते रस्त्याने चालताना कुत्र्याला त्याचे कान धरून पकडण्यासारखेच असते.

¹⁸⁻¹⁹जो माणूस एखाद्याला फसवतो आणि नंतर तो केवळ गंमत करीत होता असे म्हणतो तेव्हा ते वेड्याने अग्नीबाण हवेत फेकून कुणाला तरी अपघाती करण्यासारखेच आहे.

²⁰शेकोटीत जर लाकडे नसतील तर ती शेकोटी विडून जाते. त्याचप्रमाणे अफवा नसतील तर वाद संपून जातात.

²¹लोणारी कोळसा कोळश्याला पेटता ठेवतो आणि लाकूड शेकोटी पेटती ठेवते. त्याचप्रमाणे जे लोक संकटे निर्माण करतात तेच वाद चालू ठेवतात.

²²लोकांना गप्पा-टप्पा आवडतात. ते चांगले अन्न खाल्ल्यासारखे असते.

²³दुष्ट योजना लपवण्यासाठी वापरलेले चांगले शब्द हे मातीच्या भांड्यावर चांदीचा मुलामा चढवल्यासारखे असते.

²⁴दुष्ट मनुष्य आपल्या बोलण्याने चांगले दिसण्याचा प्रयत्न

करतो. पण तो आपल्या दुष्ट योजना आपल्या मनात लपवण्याचा प्रयत्न करतो. ²⁵तो ज्या गोष्टी सांगतो त्या जरी चांगल्या वाटल्या तरी त्यावर विश्वास ठेवू नका. त्याचे मन दुष्ट कल्पनांनी भरलेले आहे. ²⁶तो त्याच्या दुष्ट योजना चांगल्या शब्दांनी लपवतो. पण तो फारच नीच असतो आणि शेवटी तो ज्या वाईट गोष्टी करतो त्या सर्वांना दिसतील.

²⁷जर एखाद्याने दुसऱ्याला जाव्यात अडकविण्याचा प्रयत्न केला तर तो स्वतःच त्यात अडकतो जर एखाद्याने दुसऱ्यावर दरड टाकण्याचा प्रयत्न केला तर तो स्वतःच त्या दरडीखाली चिरडून जाईल.

²⁸जो माणूस खोटे बोलून ज्या लोकांना दुःख देतो त्यांचा तो तिरस्कार करीत असतो. आणि तो जर त्याच्या मनात नसताना काही बोलला तर तो स्वतःलाच दुःखी करीत असतो.

27 भविष्यात काय घडेल याबद्दलच्या फुशारक्या मारू नका. उद्या काय घडेल ते तुम्हाला माहीत नसते.

²स्वतःचीच स्तुती कधीही करू नका. ती दुसऱ्यांना करू द्या.

³दगड खूप वजनदार असतो आणि वाळू वाहून न्यायला कठीण असते. पण मूर्खाने आणलेली संकटे सहन करणे या दोन्ही पेक्षा कठीण असते.

⁴राग क्रूर आणि नीच असतो त्यामुळे सर्वनाश होतो. पण मत्सर त्याहीपेक्षा वाईट असतो.

⁵उघड टीका ही गुप्त प्रेमापेक्षा चांगली असते.

⁶मित्र तुम्हाला कधीतरी दुःख देईल पण त्याची तसे करायची इच्छा नसते. शत्रू वेगळा असतो. शत्रू जरी तुमच्याशी कधी दयाबुध्दीने वागला तरी त्याला तुम्हाला दुःख द्यायचीच इच्छा असते.

⁷तुम्हाला जर भूक नसेल तर तुम्ही मधेदेखील खाणार नाही. पण जर तुम्ही भुकेले असाल तर तुम्ही काहीही खाल. ते चवीला वाईट असले तरीही.

⁸घरापासून दूर असलेला माणूस म्हणजे घराच्यापासून दूर असलेला पक्षी.

⁹अंतर आणि गोड वास असलेल्या वस्तू तुम्हाला आनंद देतात. पण संकटे तुमच्या मनाची शांती घालवतात.

¹⁰तुमच्या आणि तुमच्या वडिलांच्या मित्रांना विसरू नका. आणि तुम्ही संकटात असाल तर मदतीसाठी दूरच्या तुमच्या भावाच्या घरी जाऊ नका. जवळच्या शेजाऱ्याला विचारणे हे दूरवरच्या तुमच्या भावाकडे जाण्यापेक्षा चांगले असते.

¹¹मुला शहाणा हो. त्यामुळे मला आनंद वाटेल. नंतर जो कुणी माझ्यावर टीका करेल त्याला मी उत्तर देऊ शकेन.

¹²शहाण्या लोकांना संकटांचा सुगावा लागला आणि ते त्यांच्या मार्गातून बाजूला होतात. पण मूर्ख सरळ संकटात जातात आणि त्यामुळे दुःखी होतात.

¹³जर तुम्ही दुसऱ्याच्या कर्जाबद्दल स्वतः जामीन राहिलत तर तुम्हाला तुमचे कपडेदेखील गमवावे लागतील.

¹⁴“सुप्रभात” च्या आरोळीने तुमच्या शेजाऱ्याला भल्या पहाटे उठवू नका. तो त्याला आशीर्वादाऐवजी शाप समजेल.

¹⁵सतत वाद घालण्याची इच्छा धरणारी बायको पावसाळ्याच्या दिवसात सतत गळणाऱ्या पाण्यासारखी असते. ¹⁶त्या बाईला थांबवणे हे वाऱ्याला थांबवण्यासारखे आहे. हाताने तेल पकडण्यासारखे असते.

¹⁷लोखंडाच्या सुरीला धार करण्यासाठी लोखंडाचेच तुकडे वापरतात. त्याचप्रमाणे लोक एकमेकांना धारदार बनविणे एकमेकांपासूनच शिकतात.

¹⁸जो माणूस अजिंराच्या झाडाची निगा राखतो तो त्याची फळे खाऊ शकतो. तसेच जो माणूस त्याच्या धन्याची काळजी घेतो त्याला बक्षीस मिळते. त्याचा मालक त्याची काळजी घेईल.

¹⁹माणसाने पाण्यात पाहिले तर त्याला स्वतःचा चेहरा दिसेल. त्याचप्रमाणे माणसाचे हृदय तो माणूस खरा कसा आहे ते दाखविते.

²⁰मृतलोक आणि नाश ह्यांची कधीही तृप्ती होत नाही. त्याचप्रमाणे माणसाच्या डोळ्यांतील वासना कधी शमत नाही.

²¹सोने आणि चांदी शुद्ध करण्यासाठी लोक अग्नीचा वापर करतात. त्याच रीतीने माणसाची परीक्षा लोक त्याची स्तुती करतात त्यावरून होते.

²²मूर्खाला बळून तुम्ही त्याचे पीठ केले तरी त्याचा मूर्खपणा तुम्ही घालवू शकणार नाही.

²³तुमच्या मेंढ्यांची आणि पशुधनाची काळजी घ्या. त्यांची तुम्ही उत्तम प्रकारे निगा राखत आहात याची खात्री करा.

²⁴संपती कायम टिकत नाही. राष्ट्रेसुद्धा कायम राहात नसतात. ²⁵गवत कापल्यानंतर पुन्हा नवीन उगवते.

टेकडीवर उगवणारे गवत कापा. ²⁶तुमच्या मेंढ्यांवरची लोकर कापा आणि तुमचे कपडे करा. तुमच्या काही बकऱ्या विक्रा आणि जमीन विकत घ्या. ²⁷तुमच्यासाठी आणि तुमच्या कुटुंबासाठी शेळीचे बरेच दूध असेल. त्यामुळे तुमच्या सेवकमुली निरोगी राहतील.

28 वाईट लोकांना सगळ्याचीच भीती वाटते. कोणी त्यांच्या पाठलाग करत नसले तरी ते दूर पळतात. पण चांगला माणूस सिंहासारखा शूर असतो.

²जर देशाने आज्ञा पाळायला नकार दिला तर तिथले बरेचसे वाईट नेते केवळ थोड्या काळापुरतेच राज्य करू शकतील. पण जर देशाला एकच शहाणा नेता असला तर देश खूप काळापर्यंत राहिल. ³राजाने जर गरीब लोकांवर संकटे आणली तर तो पीक उद्ध्वस्त करणाऱ्या जोरदार पावसासारखा असतो.

⁴तुम्ही जर कायदा पाळायला नकार दिलत तर तुम्ही वाईट लोकांच्या बाजूचे होत. पण तुम्ही कायदा पाळलात तर तुम्ही त्यांच्या विरुद्ध असता.

⁵वाईट लोकांना न्याय कळत नाही. पण जे परमेश्वरावर प्रेम करतात त्यांना सर्वकाही कळते.

⁶गरीब असून प्रामाणिक असणे हे श्रीमंत असून वार्डिट असण्यापेक्षा चांगले असते.

⁷जो माणूस कायद्याचे पालन करतो तो हुशार असतो. पण जो माणूस क्षुल्लक माणसांशी मैत्री करतो तो त्याच्या वडिलांना लाज आणतो.

⁸जर तुम्ही गरीबांना फसवून श्रीमंत झालात तर तुम्ही लवकरच संपती गमवाल. जो माणूस त्यांच्याशी दयाळू असतो त्याच्याकडे ती जाईल.

⁹जर एखाद्याने देवाच्या शिकवणुकीकडे लक्ष द्यायला नकार दिला तर देव त्याची प्रार्थना ऐकायला नकार देईल.

¹⁰वाईट माणूस चांगल्या माणसांना दुःख देण्याच्या योजना आखतो. परंतु वार्डिट माणूस त्याच्याच जाळ्यात अडकेल आणि चांगल्या माणसाच्या बाबतीत चांगल्या घटना घडतील.

¹¹श्रीमंत लोकांना नेहमी आपण खूप शहाणे आहोत असे वाटत असते. पण शहाणा असलेला गरीब माणूस खरे काय ते पाहू शकतो.

¹²चांगले लोक नेते बनले की सर्वजण आनंदी असतात. पण वार्डिट माणूस निवडून आला की सर्व लपून बसतात.

¹³माणसाने जर त्याची पापे लपवायचा प्रयत्न केला तर तो कधीही यशस्वी होणार नाही. पण जर त्याने त्याच्या पापांची कबुली दिली आणि लोकांना सांगितले की त्याचे चुकले तर देव आणि इतर लोक त्याला दया दाखवतील.

¹⁴जर एखाद्याने नेहमी परमेश्वराचा आदर केला तर त्याला आशीर्वाद मिळेल. पण जर तो हट्टी असला आणि त्याने परमेश्वराचा आदर करायला नकार दिला तर त्याच्यावर संकटे येतील.

¹⁵दुष्ट माणूस जेव्हा दुबळ्या लोकांवर राज्य करतो तेव्हा तो रागावलेल्या सिंहासारखा किंवा अस्वलासारखा लढाईला तयार असतो.

¹⁶जर राज्यकर्ता शहाणा नसला तर तो त्याच्या हाताखालच्या लोकांना दुःख देतो. पण जर राज्यकर्ता प्रामाणिक असला आणि त्याला फसवणे आवडत नसले तर तो खूप काळपर्यंत राज्य करेल.

¹⁷जर एखाद्याने कुणाला ठार मारण्याचा अपराध केला असेल, तर त्याला कधीही मनःशांती लाभणार नाही. त्या माणसाला कधीही आधार देऊ नका.

¹⁸माणूस जर योग्य जीवन जगत असला तर तो सुरक्षित असेल. पण जर तो दुष्ट असेल तर तो त्याची शक्ती घालवून बसेल.

¹⁹जो माणूस खूप काम करतो त्याला भरपूर खायला मिळेल. पण जो स्वप्ने बघण्यात वेळ घालवतो तो गरीबच राहील.

²⁰जो देवाची भक्ती करतो त्याला देव आशीर्वाद देईल. पण जो माणूस फक्त श्रीमंत होण्याचा प्रयत्न करतो त्याला शिक्षा होईल.

²¹न्यायाधीशाने नेहमी न्यायी असले पाहिजे. एखाद्याला तो चांगला ओळखतो म्हणून त्याला मदत करता कामा नये. पण काही न्यायाधीश थोड्याशा पैशासाठी त्यांचे निर्णय बदलतात.

²²स्वार्थी माणसाला फक्त श्रीमंत व्हायचे असते. त्याला हे कळत नाही की तो गरीब होण्याच्या मार्गाला लागला आहे.

²³जर तुम्ही एखाद्याला तो चुकतो आहे असे सांगून मदत केलीत तर तो नंतर तुमच्याबद्दल आनंदी होईल. लोकांबरोबर नेहमी गोडगोड बोलण्यापेक्षा हे खूप चांगले.

²⁴काही लोक त्यांच्या आई वडिलांची चोरी करतात. "ह्यात काही चूक नाही" असे ते म्हणतात. पण तो माणूस घरात येऊन सगळ्यांचा नाश करणाऱ्या माणसाइतकाच दोषी आहे.

²⁵स्वार्थी, माणूस संकटे निर्माण करतो. पण जो परमेश्वरावर विश्वास ठेवतो त्याला बक्षीस मिळते.

²⁶जर एखादा माणूस स्वतःवरच विश्वास ठेवेल तर तो मूर्ख आहे. पण जर तो शहाणा असेल तर तो संकटातून सुटेल.

²⁷जर एखाद्याने गरीब लोकांना दिले तर त्याच्या सगळ्या गरजा पूर्ण होतील. पण जर एखाद्याने गरीबांना मदत करायला नकार दिला तर त्याच्यावर खूप संकटे येतील.

²⁸दुष्ट माणूस जर राज्य करण्यासाठी निवडून आला तर लोक लपून बसतील. पण त्या दुष्टाचा जर पराभव झाला तर चांगले लोक पुन्हा राज्य करतील.

29जर एखादा माणूस हट्टी असेल आणि प्रत्येक वेळी त्याला 'तू चुकतो आहेस' असे कुणी सांगितल्यावर खूप राग येत असेल, तर त्या माणसाचा नाश होईल. तिथे आशेला जागा नाही.

²राज्यकर्ता जर चांगला असेल तर सगळे लोक आनंदी असतात. पण वार्डिट माणूस राज्य करत असेल तर सगळेजण तक्रार करतात.

³जर एखादा माणसाला शहाणपण आवडत असेल तर त्याच्या वडिलांना आनंद वाटतो. पण जर एखादा माणूस वेशेवर पैसा खर्च करत असेल तर तो त्याची संपत्ती गमावून बसेल.

⁴राजा जर न्यायी असला तर राष्ट्र बलशाली होते. पण राजा स्वार्थी असला आणि लोकांना त्यांच्या गोष्टी करून घेण्यासाठी त्याला पैसे द्यावे लागत असले तर ते राष्ट्र कमजोर होईल.

⁵जर एखादा माणूस गोड बोलून आपले काम करून घेण्याचा प्रयत्न करीत असेल तर तो स्वतःसाठीच सापळा तयार करीत असतो.

⁶वाईट लोकांचा त्यांच्याच पापामुळे पराभव होतो पण चांगला माणूस गाणे गाऊन आनंदी राहातो.

⁷चांगल्या माणसांना गरीबांसाठी योग्य गोष्टी करायची इच्छा असते पण दुष्ट लोक मात्र पर्वा करीत नाहीत. ⁸जे लोक स्वतःला इतर लोकांपेक्षा चांगले समजतात ते संकटे आणू शकतात. ते सगळ्या शहरांना गोंधळात टाकू शकतात. पण जे शहाणे असतात ते शांती राखतात.

⁹शहाणा माणूस जर मूर्खांबरोबर त्याच्या समस्या सोडवायला लागला तर तो मूर्ख वाद घालेल व मूर्खासारख्या गोष्टी करेल आणि त्या दोघांचे कधीही एकमत होणार नाही.

¹⁰खुनी लोक नेहमी प्रामाणिक माणसांचा तिरस्कार करतात. त्या दुष्टांना प्रामाणिक आणि चांगल्या लोकांना * ठार मारायचे असते.

¹¹मूर्खाला चटकन राग येतो पण शहाणा माणूस धीर धरतो आणि स्वतःला काबू ठेवतो.

¹²राजाने जर खोट्या गोष्टींवर विश्वास ठेवला तर त्याचे सगळे अधिकारी वईट ठरतील.

¹³गरीब माणूस आणि जो गरीबांची चोरी करतो तो माणूस एका दुष्टीने सारखेच आहेत. त्या दोघांना परमेश्वरानेच केले.

¹⁴राजा जर गरीबांच्या बाबतीत न्यायी असला तर तो खूप काळ राज्य करेल.

¹⁵मार आणि शिकवण मुलासाठी चांगली असते. जर आईवडिलांनी मुलांना त्यांना हवे ते करू दिले तर तो त्याच्या आईला लाज आणेल.

¹⁶जर देशावर वईट लोक राज्य करीत असतील, तर सगळीकडे पाप नांदेल पण शेवटी चांगल्या माणसांचा जय होईल.

¹⁷तुमचा मुलगा जर चुकत असेल तर त्याला शिक्षा करा नंतर तुम्हाला त्याच्याबद्दल गर्व वाटेल. तो तुम्हाला कधीही लाज आणणार नाही.

¹⁸जर देवाने देशाला मार्ग दाखवला नाही तर त्या देशात शांतता नांदणार नाही. पण जर देशाने देवाचे कायदे पाळले तर तो सुखी होईल.

¹⁹जर तुम्ही फक्त सेवकाशी बोललात तर तो त्याचा धडा शिकणार नाही. तो सेवक तुमचे शब्द समजू शकेल पण तो ते पाळणार नाही.

²⁰जर एखादा माणूस विचार न करता बोलत असेल तर त्याच्या बाबतीत आशेला जागा नाही. जो विचार न करता बोलतो त्याच्यापेक्षा मूर्खाच्या बाबतीत आशेला अधिक जागा आहे.

²¹जर तुम्ही तुमच्या सेवकाला तो जे जे मागेल ते ते सर्व दिले तर शेवटी तो चांगला सेवक होणार नाही.

²²रागावलेला माणूस संकटे आणतो आणि जो माणूस पटकन रागावतो तो अनेक पापांचा अपराधी असतो.

²³माणसाचा गर्व त्याला खाली आणतो. जर एखाद्याला तो इतरापेक्षा चांगला आहे असे वाटत असेल तर त्यामुळे त्याचा नाश होईल. पण जर एखादा माणूस विनम्र असेल तर इतर लोक त्याचा आदर करतील.

²⁴बरोबर काम करणारे दोन चोर एकमेकांचे शत्रू असतात. एक चोर दुसऱ्याला धमकी देईल त्यामुळे जर त्याला जबरदस्तीने कोर्टात खरे बोलवे लागले तर तो बोलायला खूपच घाबरेल.

²⁵भीती ही सापळ्यासारखी असते. पण जर तुमचा परमेश्वरवर विश्वास असेल तर तुम्ही सुरक्षित असाल.

²⁶खूप लोकांना राज्यकर्त्यांशी मैत्री करायची असते. पण फक्त परमेश्वरच लोकांचा योग्य न्याय करतो.

²⁷चांगले लोक प्रामाणिक नसलेल्यांचा तिरस्कार करतात. आणि दुष्ट लोक प्रामाणिक असलेल्यांचा तिरस्कार करतात.

याकेहचा मुलगा अगूर याची नीतिसूत्रे

30 ही याकेहचा मुलगा अगूर याची नीतिसूत्रे आहेत. हा त्याचा इथिएल आणि युकाल * यांना निरोप आहे.

²मी पृथ्वीवरचा सगळ्यात वईट माणूस आहे, मी जितके समजून घ्यायला हवे होते तितके मी समजू शकत नाही.

³मी शहाणा व्हायला शिकलो नाही, आणि मला देवाबद्दल काहीही माहीत नाही.

⁴स्वर्गातल्या गोष्टीबद्दल आजपर्यंत कोणीही काहीही शिकला नाही. कोणीही वाऱ्याला कधी हातात पकडू शकला नाही. कोणीही पाण्याला कपड्यात पकडू शकला नाही. पृथ्वीच्या सीमा कोणालाही माहीत नाहीत. जर कोणी ह्या गोष्टी करू शकला तर तो कोण असेल? त्याचे कुटूंब कुठे असेल.?

⁵देवाने म्हटलेला प्रत्येक शब्द परिपूर्ण असतो. जे लोक देवाकडे जातात त्यांच्यासाठी देव म्हणजे एक सुरक्षित जागा असते. ⁶म्हणून देव ज्या गोष्टी सांगतो त्या बदलण्याचा प्रयत्न करू नका. तुम्ही जर तसे केलेत तर तो तुम्हाला शिक्षा करेल आणि तुम्ही खोटे बोलता हे सिद्ध करेल.

⁷देवा मी मरण्याआधी तुला दोन गोष्टी करायला सांगणार आहे. ⁸खोटे न बोलण्यासाठी मला मदत कर आणि मला खूप श्रीमंत वा खूप गरीब करू नकोस. मला रोज लागणाऱ्या गोष्टीच फक्त दे. ⁹माझ्याकडे जर गरजेपेक्षा जास्त असेल तर तुझी मला गरज नाही असे मला वाटायला लागेल. पण मी जर गरीब असलो तर मी कदाचित् चोरी करेन. त्यामुळे मी देवाच्या नावाला लाज आणें.

ते ... लोक किंवा "पण चांगला, सत्यवचनी मनुष्य त्याचा जीव वाचवतो."

हा ... युकाल किंवा "हा माणूस म्हणाला, 'मी खूप अशक्त आहे.मी खूप अशक्त आहे, पण मी यशस्वी होईन.'"

¹⁰सेवकाजवळ त्याच्या धन्याबद्दल कधीही वाईट गोष्टी सांगू नका. जर तुम्ही सांगितल्या तर धनी तुमच्यावर कधीही विश्वास ठेवणार नाही. तुम्हीच अपराधी आहात असे त्याला वाटेल.

¹¹काही लोक त्यांच्या वडिलांविरुद्ध बोलतात आणि ते त्यांच्या आईबद्दल आदर दाखवीत नाहीत.

¹²काही लोकांना आपण चांगले आहोत असे वाटत असते पण ते खरोखरच वाईट असतात.

¹³काही लोक स्वतःला फार चांगले समजतात. आपण दुसऱ्यांपेक्षा खूप चांगले आहोत असे त्यांना वाटते.

¹⁴असे काही लोक असतात ज्यांचे दात तलवारीसारखे असतात त्यांचे जबडे सुरी सारखे असतात. ते गरीबांकडून सर्व काही हिसकावण्यात त्यांचा वेळ खर्ची घालतात.

¹⁵काही लोकांना जे जे घेणे शक्य असते ते ते घ्यायला आवडते. ते फक्त 'मला दे', 'मला दे' एवढेच म्हणत असतात. तीन गोष्टी कधीही समाधानी नसतात, खरे म्हणजे चार, ज्यांना कधीही पुरेसे मिळत नाही. ¹⁶मृत्यूची जागा, वांझ स्त्री, पाऊस हवा असलेली कोरडी जमीन आणि रूद्र भीषण, न विझवता येणारी आग.

¹⁷जे माणूस त्याच्या वडिलांची चेष्टा करतो वा त्याचा आईचे ऐकत नाही त्याला शिक्षा होईल. त्याचे डोळे गिधाडाने वा एखाद्या रानटी पक्ष्याने खाण्याइतके वाईट त्याच्या बाबतीत घडेल.

¹⁸तीन गोष्टी माझ्या समजण्यापलिकडे आहेत, खरं म्हणजे चार गोष्टी, ज्या मी समजू शकत नाही. ¹⁹आकाशात उडणारा गरूड, दगडावर चालणारा साप, समुद्रात जाणारे जहाज आणि स्त्रीच्या प्रेमात पडलेला पुरुष

²⁰जी स्त्री नवऱ्याशी एकनिष्ठ नसते ती तिने काहीही चूक केलेली नाही असे वागते. ती खाते, आंघोळ करते आणि तिने काहीही चूक केली नाही असे म्हणते.

²¹तीन गोष्टी पृथ्वीवर संकटे आणतात, खरे म्हणजे चार गोष्टी, ज्यांचा भार पृथ्वी पेलू शकत नाही. ²²राजा होणारा सेवक, मूर्ख माणूस ज्याच्याकडे त्याला लागणाऱ्या सर्व वस्तू आहेत. ²³प्रेम न मिळालेली तरीही नवरा मिळवणारी स्त्री आणि मालकिणीवर सत्ता गाजवणारी नोकर असलेली मुलगी

²⁴पृथ्वीवरच्या चार गोष्टी अगदी लहान आहेत पण त्या अतिशय शहाणपणाच्या आहेत.

²⁵मुंग्या अगदी लहान आणि दुर्बल असतात पण तरी ही त्या उन्हाळाभर अन्न साठवतात.

²⁶ससा अगदी लहान प्राणी आहे. पण ते खडकात आपले घर करतात.

²⁷टोळ्यांना राजा नसतो पण तरीही ते एकत्र काम करू शकतात.

²⁸पाली हाताने पकडण्याइतक्या लहान असतात. पण तुम्ही त्यांना राजाच्या घरातदेखील पाहू शकता.

²⁹तीन गोष्टी चालताना फार महत्वाच्या वाटतात, खरे म्हणजे चार.

³⁰संह सर्व प्राण्यात सगळ्यात बलवान आहे. त्याला कशाचीही भीती वाटत नाही.

³¹गर्वांने चालणारा कोंबडा, बकरी आणि त्याच्या लोकांमध्ये असलेला राजा.

³²जर तुम्ही मूर्ख असाल आणि इतरांपेक्षा आपण चांगले आहोत असे तुम्हाला वाटत असेल आणि तुम्ही वाईट गोष्टींच्या योजना आखत असाल तर तुम्ही ते थांबवा आणि तुम्ही काय करीत आहात याचा विचार करा.

³³जर एखादा माणूस दूध घुसळत असेल तर तो लोणी काढतो. जर एखाद्याने कुणाला नाकावर ठोसा मारला, तर त्यातून रक्त येईल. त्याचप्रमाणे, जर तुम्ही लोकांना राग येण्यासारखे काही केले तर तुम्ही संकटे निर्माण कराल.

लमुएल राजाची नीतिसूत्रे

31 ही लमुएल राजाची नीतिसूत्रे आहेत त्याच्या आईने त्याला या गोष्टी शिकवल्या.

²तू माझा मुलगा आहेस. मी प्रेम करत असलेला मुलगा. ज्यासाठी मी प्रार्थना केली होती तोच मुलगा तू आहेस.

³तुझी शक्ती स्त्रियांवर खर्च करू नकोस. स्त्रियामुळेच राजांचा नाश होतो त्यांच्यापायी स्वतःचा नाश करू नकोस.

⁴लमुएला, द्राक्षारस पिणे हे राजांच्या दृष्टीने शहाणपणाचे नसते. मद्याची इच्छा धरणे हे राज्यकर्त्यांच्या दृष्टीने शहाणपणाचे नसते. ⁵ते कदाचित् खूप पितील आणि कायदा काय म्हणतो ते विसरून जातील.

नंतर ते गरीबांचे सर्व हक्क काढून घेतील. ⁶गरीब लोकांना मद्य द्या. जे लोक संकटात आहेत त्यांना द्राक्षारस द्या. ⁷ते नंतर पितील आणि ते गरीब आहेत हे विसरून जातील. ते पितील आणि त्यांची सर्व संकटे विसरतील.

⁸जर एखादा माणूस स्वतःला मदत करू शकत नसेल तर तुम्ही त्याला मदत करा. जे लोक संकटात आहेत त्या सर्वांना तुम्ही मदत केली पाहिजे. ⁹ज्या गोष्टी योग्य आहेत हे तुम्हाला माहीत आहे त्या गोष्टीसाठी लढा आणि सर्वांना योग्य रीतीने न्याय द्या. गरीबांच्या आणि ज्या लोकांना तुमची गरज आहे अशा लोकांच्या न्यायाचे रक्षण करा.

सर्वगुणसंपन्न बायको

¹⁰ * सर्वगुणसंपन्न स्त्री शोधणे खूप कठीण आहे. पण तिचे मोल जड-जवाहिर्यापेक्षा अधिक आहे.

10 ते 31 कडवी हिब्रूत यातील प्रत्येक कडवे वर्ण मालेतील पुढच्या वर्णाने सुरु होते. म्हणजेच ही कविता स्त्रीचे सगळे "अ पासून झ" पर्यंतचे चांगले गुण दाखवते.

11 तिचा नवरा तिच्यावर अवलंबून असतो. तो कधीही गरीब होणार नाही.

12 ती तिच्या आयुष्यभर नवऱ्याचे कल्याण करते. ती त्याच्यावर कधीही संकटे आणीत नाही.

13 ती नेहमी लोकर आणि कापड तयार करण्यात मग्न असते.

14 ती दूरच्या प्रदेशातील मेंढीसारखी असते. ती सर्व ठिकाणाहून घरी अन्न आणते.

15 ती भल्या पहाटे उठते तिच्या कुटुंबासाठी अन्न शिजवते आणि नोकर मुर्लींना काय करायचे ते सांगते.

16 ती जमिनी बघते आणि विकत घेते. तिने साठवलेल्या पैशांचा उपयोग करून ती द्राक्षाचे मळे लावते.

17 ती खूप काम करते. ती खूप शक्तिवान आहे. आणि सर्व काम करण्यात तरबेज आहे.

18 तिने केलेल्या गोष्टी जेव्हा ती विकते तेव्हा तिला नेहमी नफा होतो. आणि ती रात्री उशीरापर्यंत काम करते.

19 ती स्वतःचे सूत स्वतः कातते आणि स्वतःचे कपडे विणते.

20 ती नेहमी गरीबांना देते आणि ज्यांना गरज असते अशांना मदत करते.

21 जेव्हा बर्फ पडतो [म्हणजेच फार थंडी असते] तेव्हा ती आपल्या कुटुंबाची काळजी करत नाही. तिने त्या सर्वांना चांगले, गरम कपडे दिलेले असतात.

22 ती अंथरूणावर टाकायला चादरी आणि पांघरायला पांघरूणे तयार करते. चांगल्या कापडापासून केलेले कपडे ती बापरते.

23 लोक तिच्या नवऱ्याचा आदर करतात. तो देशाचा एक नेता असतो.

24 ती खूप चांगली उद्योगी-स्त्री असते. ती कपडे आणि पट्टे तयार करते आणि ती त्या वस्तू त्या व्यापाऱ्यांना विकते.

25 ती खूप ताकतवान आहे आणि लोक तिला मान देतात ती भविष्याबद्दल विश्वास आहे.

26 ती शहाणपणाचे बोल बोलते. ती लोकांना प्रेमळ व दयाळू असावे असे शिकविते.

27 ती कधीही आळशी नसते. ती तिच्या घरातील गोष्टींची काळजी घेते.

28 तिची मुले तिच्याबद्दल चांगले बोलतात. तिचा नवरा तिच्याबद्दल अभिमान बाळगतो आणि म्हणतो,

29 "चांगल्या स्त्रिया खूप आहेत. पण तू सर्वांत चांगली आहेस."

30 मोहकता आणि सौंदर्य तुम्हाला फसवू शकेल. पण जी स्त्री परमेश्वराचा आदर करते तिची प्रशंसा केली पाहिजे.

31 तिला साजेसे बक्षीस तिला द्या. लोकांमध्ये तिची प्रशंसा करा. तिने ज्या गोष्टी केल्या आहेत त्याबद्दल तिची स्तुती करा.